

Forslag

til

Lov om ændring af konkurrenceloven¹

(Tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte, offentliggørelse af afgørelser, henvisning af fusioner, overtrædelse af gennemførelsesforbuddet i fusionssager, civilretlig forældelse, erstatningssøgsmål m.v.)

§ 1

I konkurrenceloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 869 af 8. juli 2015, foretages følgende ændringer:

1. *Fodnoten* til lovens titel affattes således:

»1) Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret, EU-Tidende 2014, nr. L 349, side 1.«

2. I § 11 a indsættes efter stk. 9 som nyt stykke:

»Stk. 10. Statsstøtte, som af Europa-Kommission eller en national domstol er påbudt tilbagebetalt, skal indbetales til statskassen.«

3. I § 12 indsættes efter stk. 4 som nyt stykke:

»Stk. 5. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen er den kompetente danske myndighed, som efter fusionskontrolforordningen kan anmode Europa-Kommissionen om at henvise en fusion til behandling hos styrelsen, ligesom styrelsen er den kompetente danske myndighed, der kan henvise en fusion til Kommissionens behandling efter fusionskontrolforordningen.«

Stk. 5 bliver herefter stk. 6.

4. I § 12 c, stk. 5, 1. pkt., indsættes efter »stk. 1«: », jf. stk. 7«.

5. I § 12 c indsættes efter stk. 6 som nyt stykke:

»Stk. 7. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan træffe afgørelse om, at en fusion, der er omfattet af denne lov, er gennemført eller er ved at blive gennemført i strid med stk. 5, 1. pkt. Styrelsen kan i forbindelse hermed udstede påbud om, at de deltagende virksomheder skal anmelde fusionen, jf. § 12 b, stk. 1, og standse enhver yderligere gennemførelse af fusionen, indtil Konkurrence- og

---

¹ Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret, EU-Tidende 2014, nr. L 349, side 1.

Forbrugerstyrelsen har truffet afgørelse om, hvorvidt fusionen kan godkendes eller forbydes, jf. stk. 1.«

Stk. 7 bliver herefter stk. 8.

6. § 13, stk. 2, nr. 2, affattes således:

»2) Konkurrencerådets afgørelser truffet i medfør af loven.«

7. § 13, stk. 2, nr. 3 affattes således:

»3) Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser, eller et resumé heraf, truffet i medfør af loven, medmindre afgørelsen hverken skønnes at have betydning for forståelsen af konkurrence-loven eller at være af interesse for offentligheden i øvrigt.«

8. § 15, stk. 3, 1. pkt., affattes således:

»Stk. 3. Konkurrencerådet, der er uafhængigt af erhvervs- og vækstministeren, har det overordnede ansvar for styrelsens administration af loven og regler udstedt i medfør heraf.«

9. I § 15, stk. 3, 3. pkt., indsættes efter »initiativ«: »eller på erhvervs- og vækstministerens anmodning, når ministeren har overladt det til Konkurrencerådet at godkende konkurrenceanalysen.«

10. I § 18, stk. 9, 1. pkt., indsættes efter »Den Europæiske Union«: »eller i EØS-området« og efter »artikel 101 og 102«: »eller EØS-aftalens artikel 53 og 54«.

11. I § 19, stk. 1, og § 19, stk. 2, nr. 2, ændres »§ 12 c, stk. 1-3, 6 og 7,« til: »§ 12 c, stk. 1-3 og 6-8,«

12. I § 19, stk. 3, ændres »§ 15, stk. 1, 3. og 4. pkt.« til: »§ 15, stk. 1, 4. og 5. pkt.«.

13. I § 20, stk. 1, ændres »Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser« til: »Afgørelser«.

14. § 25 affattes således:

»§ 25. En fordringshavers krav på erstatning som følge af en overtrædelse af bestemmelserne i denne lov eller EUF-traktatens artikel 101 og 102 forældes efter 5 år, jf. dog stk. 2 og 4-8.

Stk. 2. Forældelsesfristen i stk. 1, løber fra det tidspunkt, hvor overtrædelsen ophører, og fordringshaveren har eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til

- 1) adfærden, og at den udgør en overtrædelse af konkurrenceretten,
- 2) at overtrædelsen af konkurrenceretten har forvoldt fordringshaveren skade, og
- 3) identiteten af overtræderen.

Stk. 3. Uanset stk. 2 indtræder forældelse senest 10 år efter den skadevoldende handling ophører.

Stk. 4. Forældelsesfristen i stk. 1 afbrydes foreløbigt, hvis Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen indleder en undersøgelse af eller forfølger den overtrædelse af konkurrenceretten, som erstatnings-søgsmålet vedrører. Forældelsen indtræder tidligst 1 år efter, at afgørelsen om overtrædelse er blevet endelig, eller efter at sagen på anden måde er afsluttet.

Stk. 5. Indbringes sagen for Konkurrenceankenævnet, finder stk. 4, tilsvarende anvendelse på fordringer som omhandlet i stk. 1, hvis fordringshaver

- 1) har indbragt sagen for Konkurrenceankenævnet eller
- 2) er indtrådt som biintervenient i ankesagen.

Stk. 6. Forældelsesfristen i stk. 1 afbrydes foreløbigt, mens en eventuel mindelig tvistbilæggelse pågår. Den foreløbige afbrydelse efter 1. pkt. gælder kun for de parter, der er eller har været involveret eller repræsenteret i den mindelige tvistbilæggelse.

Stk. 7. Forældelsesfristen afbrydes efter bestemmelserne i forældelseslovens §§ 15-18 og § 19, stk. 2-7. Når forældelsen afbrydes, løber en ny forældelsesfrist på 5 år, som regnes fra det i forældelseslovens § 19, stk. 2-6 fastsatte tidspunkt.

Stk. 8. Forældelseslovens kapitel 7 om virkningerne af forældelse finder anvendelse på fordringer som omhandlet i stk. 1.«

15. Efter § 26 indsættes før kap 10 som nyt kapitel 9 c:

»Erstatningssøgsmål

§ 26 a. Erhvervs- og vækstministeren kan fastsætte nærmere regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret.«

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. juli 2016, jf. dog stk. 3.

Stk. 2. Lovens § 1, nr. 5, finder ikke anvendelse på fusioner, der før lovens ikrafttræden efter stk. 1, er gennemført uden at være blevet anmeldt og godkendt af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. For disse fusioner finder de hidtil gældende regler anvendelse.

Stk. 3. Lovens § 1, nr. 14-15, træder i kraft den 27. december 2016 og finder først anvendelse på erstatningssøgsmål, der indbringes for en domstol efter dette ikrafttrædelsestidspunkt.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning
2. Lovforslagets indhold
  - 2.1. Tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte
  - 2.2. Henvisning af fusionssager
  - 2.3. Overtrædelse af gennemførelsesforbuddet i fusionssager
  - 2.4. Offentliggørelse af afgørelser
  - 2.5. Konkurrencerådets uafhængighed og kompetencen til at godkende konkurrenceanalyser
  - 2.6. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens bistand til konkurrencemyndigheder i EØS-området
  - 2.7. Gennemførelse af EU-direktiv om erstatningssøgsmål
    - 2.7.1. Indledning
    - 2.7.2. Forældelsesregler for erstatningssøgsmål
    - 2.7.3. Bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler for erstatningssøgsmål
3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
5. Administrative konsekvenser for borgerne
6. Miljømæssige konsekvenser
7. Forholdet til EU-retten
8. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
9. Sammenfattende skema

1. Indledning

Formålet med lovforslaget er at gennemfører en række bestemmelser, der følger af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret. Derudover er formålet med lovforslaget at justere og præcisere den gældende lov på en række forskellige områder. Baggrunden for lovforslaget er at øge konkurrencen gennem en mere effektiv og anvendelig konkurrencelovgivning og i den forbindelse sikre en effektiv håndhævelse og efterlevelse af loven. Mere konkurrence betyder lavere priser og et varieret udbud af varer og tjenester. Med mere skærpet konkurrence og mindre omkostninger bliver danske virksomheder stærkere på det globale marked. Det er således vigtigt, at virksomhederne konkurrerer effektivt med hinanden. For at kunne forebygge konkurrencehæmmende adfærd blandt virksomheder er det centralt, at der er gode rammer for håndhævelse af konkurrencereglerne, herunder for opnåelse af erstatning og at sager om overtrædelse af reglerne er underlagt de mest hensigtsmæssige procedurer. Dette kan sikres gennem en effektiv håndhævelse og efterlevelse af loven. På den baggrund ønsker regeringen at ændre konkurrenceloven på en række områder.

En fusion, der er omfattet af fusionskontrollen i den gældende lov, må ikke gennemføres, før den er blevet anmeldt til og godkendt af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. For effektivt at sikre, at fusioner ikke gennemføres uden forudgående godkendelse, foreslås det, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i forbindelse med en afgørelse om, at gennemførelsesforbuddet er blevet overtrådt, kan udstede påbud om anmeldelse af fusionen og påbud om at standse enhver yderligere gennemførelse af fusionen, indtil der er truffet afgørelse om, hvorvidt den kan godkendes eller forbydes. Dette forslag er væsentligt mindre indgribende end et påbud om deling af de fusionerede virksomheder,

som den gældende lov giver mulighed for i tilfælde af forbud mod en fusion, som allerede er blevet gennemført. Som for andre af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser foreslås det videre, at sådanne afgørelser kan påklages til Konkurrenceankenævnet.

Større fusioner, som har grænseoverskridende karakter, skal anmeldes til Europa-Kommissionen. En EU-fusion vil kunne henvises til behandling i Danmark, hvis fusionen særligt kan påvirke konkurrencen på det danske marked, jf. Rådets forordning (EF) nr. 139/2004 af 20. januar 2004 om kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser (Fusionskontrollforordningen). Den gældende lov indeholder imidlertid ikke regler om, hvem der er den kompetente danske myndighed, som kan anmode Europa-Kommissionen om at henvise en fusion til behandling i Danmark. Det fremgår heller ikke, hvem der i Danmark har kompetence til at henvise en fusion til Kommissionens behandling. Det foreslås derfor præciseret, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har denne kompetence.

Derudover foreslås det, at den seneste formulering vedrørende offentliggørelse af afgørelser justeres, således at det klart fremgår, hvilke afgørelser der skal offentliggøres. Videre foreslås det skrevet direkte ind i loven, at Konkurrencerådet er uafhængigt af erhvervs- og vækstministeren, hvilket er i overensstemmelse med den gældende retstilstand og følger af bemærkningerne til den gældende lov. Samtidig foreslås det, at Konkurrencerådet kan godkende de konkurrenceanalyser, som er iværksat efter erhvervs- og vækstministerens anmodning, når ministeren har overladt godkendelse heraf til Konkurrencerådet.

Endvidere foreslås det, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens nuværende kompetence til at foretage kontrolundersøgelser for at yde bistand til Europa-Kommissionen og andre konkurrencemyndigheder i Den Europæiske Union udvides til også at gælde i forhold til lande i EØS-området. Samarbejdet med EØS-landene skal ske inden for rammerne af de udvekslingsmuligheder, der i dag er blandt EU-landene i medfør af Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82.

Statsstøtte, der er kendt ulovlig af Europa-Kommission eller en national domstol, bliver efter gældende ret tilbagebetalt til den myndighed, der har ydet statsstøtten. Dette indebærer, at støttemodtageren fratages hele støttebeløbet inklusive renter, hvorimod den myndighed der fejlagtigt har ydet støtten ikke bliver sanktioneret, men modtager hele støttebeløbet tilbage inklusive renter. For at fremme en effektiv og korrekt anvendelse af statsstøttereglerne foreslås det, at denne praksis ændres, således at fremtidig tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte inklusive renter indbetales til statskassen og ikke til støttegivende myndighed. Hermed får myndigheden et økonomisk incitament for at overholde de gældende statsstøtteregler.

Udover de foreslåede ændringer vedrørende fusionsreglerne, offentliggørelse af afgørelser, uafhængighed, EØS-aftalen og statsstøtte, gennemfører lovforslaget som nævnt en række bestemmelser, der følger af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret (EU-Tidende 2014, nr. L 349 side 1) – (herefter erstatningsdirektivet).

Erstatningsdirektivet skal være gennemført i dansk ret senest 27. december 2016. Formålet med direktivet er at forbedre muligheden for at opnå erstatning for tab som følge af overtrædelser af konkurrencereglerne. Herved øges retssikkerheden for særligt skadelidte på tværs af medlemsstaterne. Samtidig er det hensigten, at forskellene mellem medlemsstaterne mindskes med hensyn til

de nationale regler om erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af konkurrencereglerne. Det bemærkes, at skadelidte i det efterfølgende også betegnes som fordringshaver og sagsøger.

Direktivet finder anvendelse på erstatningssøgsmål for overtrædelser af EU-konkurrenceretten. Derudover finder direktivet også anvendelse på overtrædelser af bestemmelser i national konkurrenceret, som i samme sag anvendes parallelt med EU-konkurrenceretten. Direktivet regulerer ikke erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelser af national konkurrenceret, som ikke påvirker samhandlen mellem medlemsstater som omhandlet i artikel 101 og 102 i TEUF. For at sikre en ensrettet regulering på området, vurderes det imidlertid at være mest hensigtsmæssigt, at der gælder de samme regler for erstatningssøgsmål, uanset om der er tale om en overtrædelse af konkurrenceretten, der påvirker samhandlen eller ikke. Direktivets bestemmelser vil således også finde anvendelse i forhold til overtrædelse af national konkurrenceret, som ikke påvirker samhandlen. Det bemærkes, at dette går videre end direktivet, hvilket dog ikke har økonomiske eller administrative konsekvenser for hverken det offentlige eller erhvervslivet, men derimod kan have en positiv indvirkning på konkurrencen, idet de samme regler vil gælde for danske virksomheder, uanset om samhandelen kan anses for påvirket eller ej.

Direktivet medfører, at reglerne om forældelse skal ændres, så den gældende forældelsesfrist på 3 år ændres til 5 år. Den absolutte forældelsesfrist på 10 år bibeholdes.

Herudover foreslås det, at en række af de øvrige bestemmelser i direktivet implementeres ved bekendtgørelse. Med en bemyndigelsesbestemmelse i loven foreslås det, at erhvervs- og vækstministeren får hjemmel til at fastsætte nærmere regler, der skal sikre en effektiv håndhævelse ved at forbedre betingelserne for at kræve erstatning i forbindelse med overtrædelse af konkurrencereglerne. Med bemyndigelsesbestemmelsen får ministeren kompetence til at fastsætte regler svarende til erstatningsdirektivet. Der er tale om en snæver bemyndigelsesbestemmelse, der alene giver ministeren kompetence til at fastsætte regler for søgsmål angående erstatning for overtrædelse af konkurrencereglerne i overensstemmelse med reglerne i erstatningsdirektivet, samt efterfølgende ændringer og tilføjelser hertil.

Det bemærkes, at direktivet vedrører de civile erstatningssøgsmål ved domstolene for overtrædelse af konkurrenceretten. Der er navnlig tale om en række procesregler, der hænger tæt sammen med grundlæggende principper i retsplejeloven og de almindelige gældende erstatningsregler. I det omfang direktivets bestemmelser allerede er reguleret i gældende ret, vil disse i vidt omfang ikke skulle fastsættes ved bekendtgørelsen. Direktivet vedrører ikke de materielle regler om konkurrenceforhold.

Det er hensigten, at bekendtgørelsen vil indeholde regler, der gennemfører dele af direktivets bestemmelser om ret til fuld erstatning, solidarisk hæftelse mellem flere skadevoldere, overvæltning af overpriser og tabsopgørelse, fremlæggelse af beviser, retsvirkninger af nationale konkurrenceafgørelser og mindelig tvistbilæggelse.

2. Lovforslagets indhold

2.1. Tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte

Det følger af Rådets forordning (EF) nr.659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelse af EF-traktatens artikel 93 (herefter Procedureforordningen), som ændret ved Rådets forordning nr.734/02013, at ulovlig statsstøtte omgående skal tilbagebetales i overensstemmelse

med procedurerne i national ret. I Danmark er der ikke fastsat regler om tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte, og i praksis bliver ulovlig statsstøtte tilbagebetalt til støttegivende myndighed.

I konkurrencelovens § 11 a om støtte, der er ydet ved hjælp af offentlige midler til fordel for bestemte former for erhvervsvirksomhed, er der imidlertid fastlagt en regel for tilbagebetaling, når Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen udsteder påbud herom. Efter denne bestemmelse skal konkurrenceforvridende støtte tilbagebetales til statskassen. Med henblik på at ensrette tilbagebetalingen bør tilbagebetaling af konkurrenceforvridende støtte efter konkurrencelovens bestemmelser og tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte ske efter samme procedure. Det foreslås derfor, at der indsættes en bestemmelse til præcisering af, at ulovlig statsstøtte skal tilbagebetales til statskassen. Forskellen mellem de to bestemmelser er, at stk. 9 omhandler støtte der ikke har samhandelspåvirkning, og derfor ikke er omfattet af statsstøttebegrebet i TEUF art. 107(1). Efter stk. 9 er det Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, der har kompetencen til at udstede påbud om tilbagebetaling. Stk. 10 omhandler støtte, der er omfattet af det EU-retlige statsstøttebegreb i TEUF art. 107, hvorfor det er Kommissionen og nationale domstole, der har kompetencen til at udstede påbud om tilbagebetaling af støtten.

2.2. Henvi sning af fusioner

Det følger af fusionskontrollforordningen, at Europa-Kommissionen efter anmodning fra en medlemsstat eller fra de virksomheder, der deltager i en fusion, kan henvise en EU-fusion til behandling hos den kompetente myndighed i en medlemsstat. Fusionskontrollforordningen indeholder endvidere hjemmel til, at en medlemsstat eventuelt efter anmodning fra de deltagende virksomheder kan henvise en fusion til Kommissionens behandling. Den gældende lov indeholder imidlertid ingen regel om, hvem der er den kompetente danske myndighed, som kan anmode Kommissionen om at henvise en fusion til behandling i Danmark, lige som loven ikke angiver, hvem der er den kompetente myndighed, der kan henvise en fusion til Kommissionens behandling. Med henblik på at skabe klarhed foreslås det derfor, at det præciseres, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen er den kompetente myndighed.

2.3. Overtrædelse af gennemførelsesforbuddet i fusionssager

De gældende regler om fusionskontrol i lovens kapitel 4 blev indført i 2000 ved lov nr. 416 af 31. maj 2000 for at sikre, at fusioner ikke gennemføres på en sådan måde, at de udelukker en effektiv konkurrence til skade for de øvrige aktører på markedet, herunder konkurrenter og forbrugere.

Formålet med fusionsreglerne og den lovhjemlede anmeldelsespligt er at sikre en effektiv forudgående fusionskontrol og dermed, at fusioner ikke gennemføres på en sådan måde, at de begrænser den effektive konkurrence til skade for de øvrige aktører på markedet, herunder konkurrenter og forbrugere. Det er derfor afgørende for en effektiv fusionskontrol, at de deltagende virksomheder i en fusion ikke gennemfører en anmeldt fusion, før styrelsen har taget stilling til, om den kan godkendes.

Det følger af loven, at en fusion, der er omfattet af reglerne om fusionskontrol, ikke må gennemføres, før den er blevet anmeldt til og godkendt af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. For effektivt at sikre, at fusioner ikke gennemføres uden forudgående godkendelse, foreslås det præciseret, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i forbindelse med en afgørelse om, at en fusion, der er omfattet af fusionskontrollen, er blevet eller er ved at blive gennemført uden anmeldelse til og godkendelse af styrelsen, kan udstede påbud om anmeldelse samt påbud om at standse enhver yderligere gennemførelse af fusionen, indtil der er blevet truffet afgørelse om, hvorvidt fusionen kan godkendes eller skal forbydes. Dette forslag er væsentligt mindre indgribende end et påbud om deling

af de fusionerede virksomheder, som den gældende lov giver mulighed for i tilfælde af forbud mod en fusion, som allerede er blevet gennemført. Hvis virksomhederne ikke overholder det foreslåede påbud, kan der udstedes tvangsbøder for at gennemtvinge en anmeldelse eller standse en ulovlig gennemførelse. Det svarer til de gældende regler for overtrædelse af styrelsens påbud efter loven.

Hvis virksomhederne er uenige i styrelsens afgørelse af, at gennemførelsesforbuddet er overtrådt, kan virksomhederne efter de gældende regler alene få efterprøvet spørgsmålet ved et sagsanlæg ved Sø- og Handelsretten. Det er uhensigtsmæssigt, da de fleste af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser kan påklages til Konkurrenceankenævnet. Det foreslås derfor, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelse om, at gennemførelsesforbuddet er overtrådt og et eventuelt påbud i forbindelse hermed om anmeldelse og midlertidig standsning af enhver yderligere gennemførelse af fusionen, kan påklages til Konkurrenceankenævnet, der forholdsvis hurtigt kan efterprøve styrelsens afgørelse.

2.4. Offentliggørelse af afgørelser

Det foreslås, at den seneste formulering vedrørende offentliggørelse af afgørelser justeres, således at det klart fremgår, at Konkurrencerådets afgørelser truffet i medfør af loven offentliggøres, og at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser eller et resumé heraf truffet i medfør af loven offentliggøres, medmindre afgørelsen hverken skønnes at have betydning for forståelsen af konkurrenceloven eller at være af interesse for offentligheden i øvrigt. Dette forslag ligger på linje med den hidtidige retstilstand.

2.5. Konkurrencerådets uafhængighed og kompetencen til at godkende konkurrenceanalyser

Det fremgår af bemærkningerne til den gældende lov, at Konkurrencerådet ikke er underlagt erhvervs- og vækstministeren. For at tydeliggøre konkurrencemyndighedens uafhængighed foreslås det præciseret i loven, at Konkurrencerådet er uafhængigt af erhvervs- og vækstministeren.

Efter den gældende lov kan erhvervs- og vækstministeren anmode Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen om at udarbejde en konkurrenceanalyse. Det følger kun af bemærkningerne til den gældende lov, at ministeren i forbindelse hermed skal træffe beslutning om, hvorvidt analysen skal godkendes af ministeren eller af Konkurrencerådet. Den gældende lov omtaler kun en mulighed for Konkurrencerådet til at godkende konkurrenceanalyser, der er iværksat på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens initiativ. Det foreslås derfor tydeliggjort i loven, at Konkurrencerådet også har mulighed for at godkende de endelige konkurrenceanalyser, som erhvervs- og vækstministeren har overladt det til Konkurrencerådet at godkende.

2.6. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens bistand til konkurrencemyndigheder i EØS-området

Efter den gældende lov har Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen mulighed for at foretage kontrolundersøgelser for at yde bistand til Europa-Kommissionen og andre konkurrencemyndigheder i de lande, der er medlem af Den Europæiske Union i forbindelse med disse myndigheders anvendelse af EUF-traktatens artikel 101 og 102.

I 2001 indgik Danmark, Norge og Island en aftale om udveksling af såvel ikke-fortrolige som fortrolige oplysninger i konkurrencesager. Den 9. april 2003 tilsluttede Sverige sig aftalen. Da de nordiske lande overvejer at udvide aftalen om samarbejde i konkurrencesager, foreslås det, at lovens § 18, stk. 9, justeres, så Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan yde samme bistand til konkurrencemyndigheder i EØS-området som til Europa-Kommissionen og andre konkurrencemyndig-

heder i Den Europiske Union. Udover tilføjelsen af henvisning til EØS-samarbejdet er der ikke til tænkt nogen indholdsmæssig ændring af bestemmelsen.

2.7. Gennemførelse af EU-regler om erstatningssøgsmål

2.7.1. Indledning

Formålet med direktivet er at sikre, at konkurrencereglerne har virkning i praksis, så både private parter, herunder forbrugere og virksomheder, såvel som offentlige myndigheder kan rejse erstatningskrav ved nationale retter for den skade, som de har lidt som følge af en overtrædelse af reglerne. Dette er allerede muligt efter de nugældende regler i flere medlemsstater, herunder Danmark. Der er imidlertid markante forskelle mellem medlemsstaternes indbyrdes regler om erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af EU-konkurrenceretten og de nationale konkurrenceregler. Disse forskelle fører til usikkerhed om, på hvilke betingelser skadelidte kan gøre deres erstatningskrav gældende. Da skadelidte ofte vælger at anlægge erstatningssøgsmål i deres hjemland, fører forskellene mellem de nationale regler desuden til ulige vilkår, hvad angår erstatningssøgsmål. Derudover kan det påvirke konkurrencen på de markeder, hvor skadelidte, men også de virksomheder, der har begået en overtrædelse, opererer.

Virksomheder, der er etableret og opererer i flere medlemsstater, kan herudover være underlagt forskellige procedureregler, som i væsentlig grad indvirker på, i hvor høj grad de kan drages til ansvar for overtrædelser af konkurrenceretten. Denne ulige håndhævelse af retten til erstatning efter EU-retten kan ikke blot medføre en konkurrencefordel for de virksomheder, der har overtrådt reglerne, men også udgøre en hindring for udøvelsen af retten til etablering og levering af varer eller tjenesteydelser i de medlemsstater, hvor retten til erstatning håndhæves mere effektivt.

Overtrædelser af konkurrenceretten har ofte et grænseoverskridende element, og direktivet skal derfor sikre, at der skabes mere lige vilkår for virksomheder, der opererer på det indre marked, og at forbrugernes vilkår med hensyn til at udøve de rettigheder, de har i kraft af det indre marked, forbedres.

Direktivet finder anvendelse på erstatningssøgsmål for overtrædelser af EU-konkurrenceretten. Derudover finder direktivet også anvendelse på overtrædelser af bestemmelser i national konkurrenceret, som i samme sag anvendes parallelt med EU-konkurrenceretten. Direktivet regulerer ikke erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelser af national konkurrenceret, som ikke påvirker samhandlen mellem medlemsstater som omhandlet i artikel 101 og 102 i TEUF. For at sikre en ensrettet regulering på området, vurderes det at være mest hensigtsmæssigt, at der gælder de samme regler for erstatningssøgsmål, hvad enten der er tale om en overtrædelse af konkurrenceretten, der påvirker samhandlen eller ikke. Det er derfor hensigten, at reglerne også skal gælde for erstatningssøgsmål vedrørende overtrædelser, der ikke påvirker samhandlen, hvilket medfører, at reglerne om eksempelvis fremlæggelse af beviser og tabsopgørelse i erstatningsdirektivet og den kommende bekendtgørelse også finder anvendelse i disse rent nationale sager.

2.7.2. Forældelsesregler for erstatningssøgsmål

Det følger af artikel 10 i erstatningsdirektivet, at medlemsstaterne skal sikre, at forældelsesfristen for indbringelse af erstatningssøgsmål er mindst 5 år. Den nugældende lov fastslår, at en fordringshavers krav på erstatning som følge af en overtrædelse af loven eller EUF-traktatens artikel 101 og 102 forældes efter reglerne i forældelsesloven, hvor der gælder en almindelig forældelsesfrist på 3 år, der suppleres af en absolut frist på 10 år, jf. forældelseslovens § 3.

Det foreslås derfor, at konkurrencelovens regler om civilretlig forældelse af fordringshavers krav på erstatning som følge af en overtrædelse af bestemmelserne i denne lov eller EUF-traktatens artikel 101 og 102 ændres, således at krav på erstatning som hovedregel forældes efter 5 år regnet fra det tidspunkt, hvor den skadevoldende handling ophørte. Det foreslås, at forældelsesfristen, først løber fra det tidspunkt, hvor fordringshaver har eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til overtræderens adfærd, og at denne udgør en overtrædelse af konkurrenceretten, at overtrædelsen af konkurrenceretten har forvoldt fordringshaveren skade, samt overtræderens identitet. Det bemærkes, at de anførte betingelser er kumulative, hvilket medfører, at forældelsesfristen først løber fra det tidspunkt, hvor alle betingelserne er opfyldt, og fordringshaver har eller med rimelighed kan forventes at have kendskab hertil. Uanset, at det er klart, hvornår overtrædelsen blev bragt til ophør, skal der således lægges vægt på fordringshaverens subjektive forhold i relation til forældelsesfristen.

Derudover foreslås det, at der fastsættes en absolut frist på 10 år regnet fra den skadevoldende handlingens ophør, hvilket svarer til den nugældende bestemmelse i forældelsesloven. Det medfører, at forældelsesfristen uanset fordringshaverens subjektive forhold maksimalt kan løbe i 10 år. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at skadevolder ikke kan mødes med et erstatningskrav på ubestemt tid.

Det foreslås desuden i overensstemmelse med erstatningsdirektivets artikel 10, stk. 4, at forældelsesfristen afbrydes foreløbigt, hvis en konkurrencemyndighed tager skridt til at undersøge eller følge den overtrædelse af konkurrenceretten, som erstatningssøgsmålet vedrører. Det vil sige, at forældelsesfristen stoppes midlertidigt. Herudover følger det af direktivet, at forældelsen tidligst indtræder 1 år efter, at afgørelsen om overtrædelse er blevet endelig, eller efter at sagen på anden måde er afsluttet.

Ifølge præambelbetragtning nr. 49 til erstatningsdirektivet, kan forældelsesfrister for at indbringe et erstatningssøgsmål være af en sådan art, at de hindrer skadelidte og overtræderne i at få tilstrækkelig tid til at nå til enighed om den erstatning, der skal betales. Det er ofte nødvendigt at foretage en tilbundsgående analyse for at fastlægge omfanget af et erstatningskrav. For at give begge parter reel mulighed for at deltage i en mindelig tvistbilæggelse, inden sagen indbringes for domstolene, skal forældelsesfristen derfor afbrydes foreløbigt, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår. Det betyder, at forældelsesfristen på 5 år, som foreslås indført, stoppes midlertidigt, mens parterne forsøger at løse erstatningsspørgsmålet gennem en mindelig tvistbilæggelse. Det foreslås derfor, at forældelsesfristen afbrydes foreløbigt i overensstemmelse med direktivets artikel 18, stk. 1. Det er i den forbindelse afgørende, at den foreløbige afbrydelse af forældelsesfristen kun gælder for de parter, der er eller har været involveret eller repræsenteret i den mindelige tvistbilæggelse.

Derudover foreslås det, at forældelseslovens regler om afbrydelse af forældelsesfristen og om virkningerne af forældelse som udgangspunkt finder anvendelse i relation til fordringshavers krav på erstatning.

2.7.3. Bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om erstatningssøgsmål

Det foreslås, at erhvervs- og vækstministeren bemyndiges til ved bekendtgørelse at fastsætte nærmere bestemmelser for søgsmål angående erstatning for overtrædelse af konkurrenceretten. Bemyndigelsesbestemmelsen medfører, at en række af bestemmelserne i erstatningsdirektivet gennemføres via bekendtgørelse. Med bemyndigelsesbestemmelsen får ministeren således kompetence til at

fastsætte regler svarende til erstatningsdirektivet. Der er tale om en snæver bemyndigelsesbestemmelse, der alene giver ministeren kompetence til at fastsætte regler for søgsmål angående erstatning for overtrædelse af konkurrencereglerne i overensstemmelse med reglerne i erstatningsdirektivet, eller efterfølgende ændringer og tilføjelser til dette direktiv. I det omfang direktivets bestemmelser allerede er en del af gældende ret, vil disse i vidt omfang ikke skulle fastsættes ved bekendtgørelsen. Direktivet vedrører ikke de materielle regler om konkurrenceforhold.

I overensstemmelse med direktivet er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler om ret til fuld erstatning, solidarisk hæftelse mellem flere skadevoldere, overvæltning af overpriser og tabsopgørelse, om fremlæggelse af beviser, retsvirkninger af nationale konkurrenceafgørelser og regler om mindelig tvistbilæggelse. Det er endvidere hensigten, at disse regler skal gennemføres direkte i bekendtgørelsen. Formålet med bekendtgørelsen vil således for det første være at sikre, at skadelidte kan opnå fuld erstatning for det lidte tab, tabt fortjeneste og renter, og at fuld erstatning ikke fører til overkompensation. For det andet at kun de direkte og indirekte aftagere, der rent faktisk har lidt skade som følge af overpris, kan kræve erstatning, at domstole på begæring af en part skal pålægge skadevolder eller andre at fremlægge beviser, og at fremlæggelsen af beviser begrænses til, hvad der er rimeligt i forhold til formålet. Derudover er formålet at sikre, at manglende fremlæggelse af beviser kan føre til pålæggelse af rimelige sanktioner, der har en afskrækkende virkning, at domstolene overholder direktivets begrænsninger i forhold til fremlæggelse af visse beviser i en konkurrencemyndigheds sagsakter, samt at virksomheder, der overtræder konkurrencereglerne i fællesskab, som udgangspunkt hæfter solidarisk for skaden.

Med forbehold for den endelige udformning af bekendtgørelsen, gennemgås nedenfor de enkelte emner i direktivet, som vil blive afspejlet i bekendtgørelsen, herunder blandt andet også i relation til spørgsmålet om gældende ret. Et udkast til bekendtgørelse vil blive sendt i høring, når hjemlen her-til er vedtaget.

2.7.3.1. Ret til fuld erstatning, jf. artikel 3

Det følger af direktivets artikel 3, at medlemsstaterne skal sikre, at enhver fysisk eller juridisk person, som har lidt skade på grund af en overtrædelse af konkurrenceretten, kan kræve og opnå fuld erstatning for denne skade. Derudover skal fuld erstatning stille en person, som har lidt skade, som om overtrædelsen af konkurrenceretten ikke var blevet begået. Erstatningen skal derfor omfatte erstatning for det lidte tab, tabt fortjeneste samt betaling af renter. Det følger dog af artikel 3, stk. 3, at retten til fuld erstatning ikke må føre til overkompensation i form af erstatning med straffende formål eller flere eller andre skadeserstatninger.

Retten til erstatning for det lidte tab, tabt fortjeneste og renter samt kravet om, at betaling af erstatning ikke må føre til overkompensation, følger allerede af de nugældende erstatningsretlige regler. Det er et grundlæggende princip, at den skadelidte skal stilles, som om skaden ikke var indtrådt. Dette indebærer, at den skadelidte skal have dækket sit fulde tab, men omvendt også, at den skadelidte ikke skal have dækket mere end sit tab. Den skadelidte skal således ikke opnå en berigelse som følge af den tilkendte erstatning. I forhold til et tab lidt som følge af en overtrædelse af konkurrenceretten vil det sige, at skadelidte skal stilles som om, der ikke var sket brud på konkurrencereglerne og have dækket et eventuelt økonomisk tab forvoldt i forbindelse hermed.

Det bemærkes, at det er et almindeligt grundprincip, at den skadelidte har en pligt til at begrænse sit tab. I det omfang, skadelidte forsømmer denne pligt, kan erstatningen blive reduceret tilsva-

rende. Skadelidte kan således som udgangspunkt ikke tilkendes erstatning for tab, som skadelidte selv kunne have afværget. Endvidere skal tabet kunne dokumenteres.

Direktivets artikel 3 svarer således til almindelige erstatningsretlige principper i gældende ret.

Det følger imidlertid af præambelbetragtning nr. 12 til erstatningsdirektivet, at betaling af renter er et væsentligt element i erstatningen af det lidte tab, idet der skal tages hensyn til den tid, der er gået, og at der skal betales renter fra det tidspunkt, hvor skaden blev forvoldt, og indtil det tidspunkt, hvor erstatningen betales. Dette skal ske, uden at det berører sådanne renters klassificering som udlignings- eller morarenter i henhold til national ret.

Det er således et krav efter direktivet, at renter skal betales fra det tidspunkt, hvor skaden blev forvoldt, hvilket svarer til udgangspunktet i renteloven. Efter rentelovens § 3, stk. 5, kan domstolene dog, hvor særlige forhold begrundet det, bestemme, at rente skal betales fra et tidligere eller senere tidspunkt. Det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel om beregning af renter i overensstemmelse med direktivet, således at der inden for direktivets anvendelsesområde altid kan kræves renter fra skadestidspunktet.

For at sikre en sammenhængende regulering vedrørende retten til fuld erstatning, er det hensigten, at bekendtgørelsen – udover en bestemmelse vedrørende renter – skal indeholde en generel bestemmelse vedrørende muligheden for at kræve og opnå fuld erstatning samt sikre, at skadelidte ikke kan opnå overkompensation i overensstemmelse med direktivets artikel 3.

2.7.3.2 Generelt om fremlæggelse af beviser, jf. artikel 5

Artikel 5 omhandler domstolenes krav om fremlæggelse af beviser. Det følger i den forbindelse af betragtning nr. 14 i erstatningsdirektivets præambel, at erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af EU-konkurrenceretten eller national konkurrenceret typisk kræver en kompliceret faktuel og økonomisk analyse. Ofte er det udelukkende overtræderen eller tredjemand, der er i besiddelse af de beviser, der er nødvendige for, at skadelidte kan godtgøre et erstatningskrav. Skadelidte har således ofte ikke tilstrækkelig viden om, hvilke beviser der foreligger eller adgang til dem. Hvis der stilles strenge retlige krav om, at den, der rejser et erstatningskrav, i detaljer skal oplyse alle de faktiske omstændigheder i sagen allerede ved sagsanlægget og fremlægge nøjagtigt angivne beviser til støtte for sit krav, kan det være udgøre en urimelig hindring for effektivt at kunne gøre et erstatningskrav gældende.

Ifølge betragtning nr. 15 i erstatningsdirektivets præambel er beviser et vigtigt element ved anlæggelse af sag om erstatning for overtrædelse af EU-konkurrenceretten eller national konkurrenceret. Da konkurrenceretlige retssager er kendetegnet ved informationsasymmetri, er det derfor hensigtsmæssigt at sikre, at en sagsøger, det vil sige skadelidte, får ret til at kræve fremlæggelse af beviser af relevans for sit krav, uden at vedkommende behøver at angive de konkrete beviser. For at sikre ligestilling af parterne skal disse midler også være til rådighed for sagsøgte, det vil sige overtræder under et erstatningssøgsmål, således at sagsøgte tilsvarende kan anmode skadelidte om fremlæggelse af beviser.

Det følger af direktivets artikel 5, stk. 1, at domstolene på anmodning af en sagsøger, det vil sige skadelidte, kan pålægge sagsøgte, det vil sige overtræder eller tredjemand at fremlægge relevante beviser, som er undergivet deres rådighed, på de betingelser, der er fastsat i direktivets kapitel 2.

Det er et krav, at skadelidte i forbindelse med anmodningen har fremlagt en begrundelse med rimeligt tilgængelige faktuelle oplysninger og beviser, som i tilstrækkelig grad understøtter rimeligheden af vedkommendes erstatningskrav. Derudover skal overtræder også have mulighed for at anmode om, at skadelidte og tredjemand skal fremlægge relevante beviser.

Retsplejelovens §§ 298 og 299 om edition indeholder mulighed for, at retten på begæring af en part kan pålægge en modpart eller tredjemand at fremlægge eller udlevere bevismateriale, som en part vil påberåbe sig, eller som kan have betydning for en sag, medmindre der derved vil fremkomme oplysning om forhold, som den pågældende vil være udelukket fra eller fritaget for at afgive forklaring om som vidne, jf. lovens §§ 169-172, der vedrører vidnefritagelse og vidneudelukkelse for så vidt angår advokater, præster og redaktører m.v. Indholdet af direktivets art. 5, stk. 1, svarer således til gældende regler, og det er dermed ikke hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde uddybende bestemmelser om fremlæggelse af beviser.

Derudover kan domstolene efter erstatningsdirektivets artikel 5, stk. 2, kræve fremlæggelse af nærmere angivne beviser eller relevante kategorier af beviser, der er beskrevet så præcist og så snævert som muligt på grundlag af rimeligt tilgængelige faktuelle oplysninger i begrundelsen. Overordnet er indholdet af artikel 5, stk. 2, reguleret i gældende ret, jf. nærmere nedenfor om retsplejelovens § 339, stk. 3. I relation til betegnelsen ”kategorier af beviser”, vurderes dette imidlertid at gå videre end gældende ret. Det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen vil indeholde en regel, hvorefter domstolene kan kræve fremlæggelse af relevante kategorier af beviser i overensstemmelse med direktivet.

Samtidig er det et krav efter artikel 5, stk. 3, at fremlæggelsen af beviser skal begrænses til, hvad der er rimeligt i forhold til formålet. Ved afgørelsen af, om en parts begæring om fremlæggelse er rimelig i forhold til formålet, skal domstolene tage hensyn til alle berørte parter og tredjemands legitime interesser. Direktivet opstiller herefter en række elementer, som der skal tages hensyn til. De omhandler bl.a., i hvor høj grad kravet eller påstanden understøttes af tilgængelige faktuelle oplysninger og beviser, der berettiger begæringen om fremlæggelse af beviser samt kriterier, der skal forhindre ukonkret søgning efter oplysninger, der sandsynligvis ikke er relevante for søgsmålets parter.

Det er ikke efter erstatningsdirektivet hensigten, at der skal være fri adgang til at kræve, at overtræder eller tredjemand fremlægger alle former for beviser. Ifølge præambelbetragtning nr. 16 til erstatningsdirektivet stilles der således krav om, at kravet om fremlæggelse af beviser er proportionalt. Det indebærer, at fremlæggelse kun kan pålægges, når skadelidte på grundlag af faktuelle oplysninger, som med rimelighed kan forventes at være tilgængelige for denne skadelidte, har sandsynliggjort, at vedkommende har lidt skade, der er forvoldt af sagsøgte.

Når en begæring om fremlæggelse fremsættes med det formål at fremskaffe en kategori af beviser, jf. artikel 5, stk. 2, skal denne kategori ifølge præambelbetragtning nr. 16 til erstatningsdirektivet identificeres ud fra henvisning til fællestræk ved dens væsentlige bestanddele såsom art, formål eller indhold for de dokumenter, som ønskes fremlagt, tidspunktet for deres udarbejdelse eller andre kriterier, forudsat at de beviser, der hører under kategorien, er relevante. Sådanne kategorier skal således defineres så præcist og snævert som muligt på grundlag af de faktuelle oplysninger, som med rimelighed kan forventes at være tilgængelige.

Det skal samtidig efter artikel 5, stk. 4, sikres, at der ved fremlæggelsen af beviser tages hensyn til eventuelt fortrolige oplysninger. Relevante beviser, der indeholder forretningshemmeligheder eller andre fortrolige oplysninger, skal efter præambelbetragtning nr. 18 i erstatningsdirektivet i princippet være tilgængelige i erstatningssøgsmål, men der skal ydes en passende beskyttelse af disse fortrolige oplysninger. Nødvendige forholdsregler kan således blandt andet bestå i, at der er mulighed for redigering af følsomme passager i dokumenter, afholdelse af retsmøder for lukkede døre, begrænsning af de personer, der har adgang til at se beviserne, eller udpegning af sagkyndige til at udarbejde sammendrag af oplysningerne i aggregeret eller anden ikkefortrolig form. Det er dog afgørende, at disse forholdsregler ikke forhindrer, at erstatningskrav kan gøres gældende. I tråd hermed følger det af artikel 5, stk. 6, at det skal sikres, at retten til fortrolighed mellem advokat og klient har fuld virkning, når der gives pålæg om fremlæggelse af beviser.

Indholdet af artikel 5, stk. 3-4 og 6, er allerede reguleret i gældende ret. Ifølge retsplejelovens § 339, stk. 3, kan retten opfordre en part til at fremlægge dokumenter, tilvejebringe syn eller skøn eller i øvrigt føre bevis, når sagens faktiske omstændigheder uden sådan bevisførelse vil henstå som uvisse. Domstolene er i praksis ganske restriktive i forhold til editionspålæg, og der er almindeligvis skrappe krav til konkretiseringen af begæringen om edition, hvilket stemmer overens med de pågældende bestemmelser i direktivet.

Når domstolene pålægger udlevering af bevismateriale i en sag efter retsplejelovens §§ 298 og 299, foretages der en konkret vurdering af, om bevismateriale, der eventuelt indeholder fortrolige oplysninger, skal fremlægges. Der vil skulle foretages en konkret vurdering af hensynet til hemmeligholdelse over for betydningen for sagens oplysning, og domstolene vil på baggrund heraf kunne beslutte, at der kun skal gives adgang til dele af et dokument. På baggrund heraf vil domstolene f.eks. i forbindelse med vurderingen af, om en konkurrencemyndighed skal udlevere såkaldt lenien-cy materiale, herunder ansøgninger om straflempe og dertil knyttede virksomhedserklæringer, som bevismidler, foretage en konkret vurdering af, om sådanne dokumenter helt eller delvist skal undtages fra editionspligt som følge af hensynet til hemmeligholdelse.

Endvidere indeholder retsplejeloven en række bestemmelser, der har til formål at beskytte fortrolige oplysninger under eller i tilknytning til behandlingen af retssager bl.a. ved dørlukning, jf. retsplejelovens § 29, stk. 1.

Det bemærkes endvidere, at en potentiel erstatningssøgende, der har en individuel, væsentlig interesse i et konkret retsspørgsmål som udgangspunkt kan få adgang til bevismateriale, som domstolen er i besiddelse af i det omfang dokumenterne har betydning for vurderingen af det pågældende retsspørgsmål, før den pågældende beslutter sig for at anlægge et erstatningssøgsmål i en konkurrencesag, jf. retsplejelovens § 41 d, stk. 1.

Direktivets artikel 5, stk. 1-4 og 6, svarer således til retsplejelovens nugældende regler for fremlæggelse af beviser, og det er dermed ikke hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler svarende til disse bestemmelser med undtagelse af bestemmelsen om kategorier af beviser i artikel 5, stk. 2.

Det følger af erstatningsdirektivets artikel 5, stk. 5, at virksomheders interesse i at undgå erstatningssøgsmål som følge af en overtrædelse af konkurrenceretten ikke er en interesse, der skal be-

skyttes. Som beskrevet ovenfor, kan der ved pålæg om fremlæggelse af beviser lægges vægt på en række kriterier, der i sidste ende skal sikre, at kravet er proportionalt.

Indholdet af artikel 5, stk. 5, er ikke reguleret i gældende ret, og det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler svarende til denne bestemmelse. Det vil sige at bekendtgørelsen skal indeholde bestemmelser, der sikrer, at virksomheders interesse i at undgå erstatningssøgsmål som følge af en overtrædelse af konkurrenceretten ikke er en interesse, der skal beskyttes.

Ifølge artikel 5, stk. 7, skal der være mulighed for, at dem, der skal fremlægge oplysninger, får lejlighed til at blive hørt, inden de bliver pålagt at fremlægge beviser. Det vil eksempelvis give overtræderen mulighed for at argumentere imod et krav om fremlæggelse af beviser. Det følger af retsplejelovens § 300, stk. 2, at bestemmelse om fremlæggelse af dokumenter træffes, efter at den, der har rådighed over dokumenterne, har haft lejlighed til at udtale sig. Det vurderes således, at indholdet af art. 5, stk. 7, allerede er reguleret i gældende ret og bekendtgørelsen vil således ikke indeholde en bestemmelse svarende hertil.

2.7.3.3. Fremlæggelse af beviser i en konkurrencemyndigheds sagsakter, jf. artikel 6 og 7

Udover den overordnede regel i artikel 5 om fremlæggelse af beviser, indeholder direktivets artikel 6 og 7 regler om fremlæggelse af beviser i en konkurrencemyndigheds sagsakter.

Bestemmelserne skal sikre effektivitet og konsekvens i Kommissionens og de nationale konkurrencemyndigheders anvendelse af konkurrencereglerne, idet der bør være en fælles tilgang til fremlæggelse af beviser, der indgår i en konkurrencemyndigheds sagsakter. Fremlæggelse af beviser må ifølge præambelbetragtning nr. 21 til erstatningsdirektivet ikke i unødigt grad svække effektiviteten af en konkurrencemyndigheds håndhævelse af konkurrenceretten. Det bemærkes i den forbindelse, at direktivet ikke omfatter fremlæggelse af konkurrencemyndigheders interne dokumenter eller indbyrdes korrespondance. Først og fremmest er det vigtigt at være opmærksom på, at det ofte ikke er nødvendigt at forelægge sagsøgeren alle dokumenter vedrørende en sag, da det er meget usandsynligt, at erstatningssøgsmålet skal baseres på alle beviser i disse sagsakter. Kravet om fremlæggelse af beviser skal således være proportionalt, og det skal ifølge præambelbetragtning nr. 23 til erstatningsdirektivet nøje vurderes, om fremlæggelsen risikerer at ødelægge en konkurrencemyndigheds undersøgelsesstrategi ved at afsløre, hvilke dokumenter der indgår i sagsakterne, eller risikerer at have negativ indflydelse på, hvordan virksomhederne samarbejder med konkurrencemyndighederne. Der skal i den forbindelse lægges særlig vægt på at forhindre, at der foretages ukonkrete eller for brede søgninger efter oplysninger, der sandsynligvis ikke er relevante for søgsmålets parter, såkaldte »fisketure«. Begæringer om fremlæggelse er derfor ikke rimelige i forhold til formålet, når det drejer sig om en generel fremlæggelse af dokumenter i en konkurrencemyndigheds sagsakter vedrørende en bestemt sag eller om en generel fremlæggelse af dokumenter forelagt af en part i forbindelse med en konkret sag hos en konkurrencemyndighed.

Bestemmelserne i artikel 6-7 er et supplement til artikel 5 og skal sikre, at konkurrencemyndighedernes sagsakter – som følge af deres interne karakter – håndteres på en mere restriktiv måde end andre beviser. Det følger i den forbindelse af artikel 6, stk. 4, at der ved vurderingen af et pålæg om fremlæggelse af beviser, skal foretages en uddybende vurdering af proportionaliteten. I tillæg til kriterierne i artikel 5, stk. 3, skal der således blandt andet tages hensyn til, hvorvidt begæringen om fremlæggelse af beviser er affattet specifikt med hensyn til arten, genstanden eller indholdet af do-

kumenter forelagt for en konkurrencemyndighed eller indeholdt i dennes sagsakter snarere end som en ukonkret ansøgning vedrørende dokumenter, der er indgivet til en konkurrencemyndighed.

For at sikre, at fremlæggelsen af beviser ikke griber forstyrrende ind i en konkurrencemyndigheds igangværende undersøgelse, følger det af artikel 6, stk. 5, at følgende beviser først må fremlægges, når konkurrencemyndigheden har afsluttet sagen: a) oplysninger, som er udarbejdet af en fysisk eller juridisk person specifikt til brug for en konkurrencemyndigheds behandling af sagen, f.eks. vidneforklaringer, b) oplysninger, som er udarbejdet af konkurrencemyndigheden og fremsendt til parterne i forbindelse med dens behandling af sagen, f.eks. en klagepunktsmeddelelse og c) forligsredegørelser, der er trukket tilbage.

Det fremgår af præambelbetragtning nr. 26 til erstatningsdirektivet, at procedurer for bødefritagelse eller bødenedsættelse og forligsprocedurer er vigtige redskaber i den offentlige håndhævelse af konkurrenceretten, da de bidrager til opdagelse, effektiv retsforfølgning og sanktionering af de alvorligste overtrædelser. Eftersom mange af konkurrencemyndighedernes afgørelser i kartelsager desuden er baseret på anmodninger om bødefritagelse eller bødenedsættelse, og erstatningssøgsmål i kartelsager generelt er opfølgende søgsmål i forhold til disse afgørelser, er procedurer for fremlæggelse af materiale om bødefritagelse eller bødenedsættelse også vigtige for effektive erstatningssøgsmål i kartelsager.

Virksomheder kunne blive afskrækket fra at samarbejde med konkurrencemyndighederne i forbindelse med procedurer for bødefritagelse eller bødenedsættelse og forligsprocedurer, hvis selvinkriminerende erklæringer såsom redegørelser til brug for bødefritagelse eller bødenedsættelse og forligsredegørelser, som udelukkende fremsættes med henblik på samarbejde med myndigheden, skulle fremlægges. En sådan fremlæggelse risikerer at stille virksomheder, der samarbejder, eller deres ledelse ringere med hensyn til civil- eller strafferetligt ansvar end de virksomheder, der har medvirket i overtrædelser, men ikke samarbejder med myndighederne. For at sikre, at virksomheder fortsat er villige til frivilligt at fremsætte redegørelser til brug for bødefritagelse eller bødenedsættelse eller forligsredegørelser til konkurrencemyndighederne, følger det af artikel 6, stk. 6, at parterne eller tredjemand på intet tidspunkt med henblik på et erstatningssøgsmål skal fremlægge redegørelser til brug for bødefritagelse eller bødenedsættelse og forligsredegørelser. Denne undtagelse skal også gælde for ordrette citater fra redegørelser til brug for bødefritagelse eller bødenedsættelse eller forligsredegørelser, der er indeholdt i andre dokumenter.

Disse begrænsninger i fremlæggelse af beviser skal ifølge præambelbetragtning nr. 26 til erstatningsdirektivet ikke forhindre konkurrencemyndigheder i at offentliggøre deres afgørelser i overensstemmelse med gældende EU-ret eller national ret. For at sikre, at denne undtagelse ikke griber forstyrrende ind i skadelidtes ret til erstatning, skal den begrænses til nævnte frivillige og selvinkriminerende redegørelser til brug for bødefritagelse eller bødenedsættelse og forligsredegørelser.

Det følger af præambelbetragtning nr. 27 til erstatningsdirektivet, at direktivets regler om fremlæggelse af andre dokumenter end redegørelser til brug for bødefritagelse eller bødenedsættelse og forligsredegørelser sikrer, at en skadelidt fortsat har tilstrækkeligt med andre muligheder for at få adgang til relevante beviser, som vedkommende har brug for til forberedelse af erstatningssøgsmål. Derudover følger det af artikel 6, stk. 7, at sagsøger kan indgive en begrundet begæring om, at domstolene får adgang til de i stk. 6, nævnte dokumenter for at kontrollere, hvorvidt deres indhold falder uden for definitionen af redegørelser til brug for bødefritagelse eller bødenedsættelse og forligsre-

degørelser i direktivet. Domstolene kan i den forbindelse anmode om bistand fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen og ophavsmændene til de pågældende beviser kan også få mulighed for at blive hørt. Det følger dog i den forbindelse eksplicit af artikel 6, stk. 7, at domstolene under ingen omstændigheder må give andre parter eller tredjemænd adgang til disse beviser.

Generelt skal der til hver en tid i forbindelse med erstatningssøgsmål kunne gives pålæg om fremlæggelse af beviser, der foreligger uafhængigt af den sag, der behandles af en konkurrencemyndighed (»allerede eksisterende oplysninger«), jf. præambelbetragtning nr. 28 til erstatningsdirektivet. Det følger herudover af direktivets artikel 6, stk. 8 og 9, at hvis kun dele af de begærede beviser er omfattet af stk. 6, fremlægges de resterende dele heraf, dog jf. artikel 5. Ifølge artikel 6, stk. 9, kan domstolene når som helst – dog med forbehold for reglerne i artikel 6 – pålægge parterne at fremlægge beviser i en konkurrencemyndigheds sagsakter, som ikke er omfattet af kategorierne i artikel 6.

Ifølge artikel 6, stk. 10, kan domstolene kun pålægge en konkurrencemyndighed at fremlægge beviser, når disse beviser ikke med rimelighed kan fremskaffes fra en anden part eller tredjemand. Herudover kan en konkurrencemyndighed på eget initiativ efter artikel 6, stk. 11, fremsætte bemærkninger til en national ret, hvis konkurrencemyndigheden er villig til at fremføre sine synspunkter om proportionaliteten af begæringer om fremlæggelse af oplysninger.

Ifølge betragtning nr. 31 i erstatningsdirektivets præambel skal enhver fysisk eller juridisk person, som fremskaffer beviser ved aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter, som udgangspunkt kunne anvende disse beviser med henblik på et erstatningssøgsmål, hvori denne er part. Anvendelsen heraf skal også tillades for enhver fysisk eller juridisk person, der er indtrådt i partens rettigheder og forpligtelser, herunder gennem erhvervelse af dennes krav. Hvis beviserne er fremskaffet af en juridisk person, der indgår i en koncern, som udgør en enkelt virksomhed med henblik på anvendelse af artikel 101 og 102 i TEUF, skal det også være tilladt for andre juridiske personer, som tilhører samme virksomhed, at anvende beviserne. Fremlæggelse af disse beviser skal ifølge præambelbetragtning nr. 32 til erstatningsdirektivet dog ikke i unødigt grad svække en konkurrencemyndigheds effektive håndhævelse af konkurrenceretten. Det følger således af artikel 7, at beviser omfattet af artikel 6, stk. 6, enten skal afvises i erstatningssøgsmål eller på anden måde beskyttes i medfør af gældende nationale regler for at sikre, at begrænsningerne i fremlæggelsen af beviser, jf. artikel 6, får fuld virkning. Desuden skal der ikke kunne handles med beviser modtaget fra en konkurrencemyndighed. Muligheden for at anvende beviser, der er fremskaffet udelukkende ved aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter, skal derfor være begrænset til den fysiske eller juridiske person, der oprindeligt fik aktindsigt, og dennes retssuccessorer. Denne begrænsning for at undgå handel med beviser skal imidlertid ikke være til hinder for, at en national ret kan kræve fremlæggelse af disse beviser i overensstemmelse med direktivet.

Indholdet af artikel 6 og 7 er ikke reguleret i gældende ret, og det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde bestemmelser om fremlæggelse af beviser i konkurrencemyndigheds sagsakter i overensstemmelse med direktivet. Bekendtgørelsen skal således indeholde bestemmelser, der sikre, at der alene kan stilles krav om fremlæggelse af beviser i en konkurrencemyndigheds sagsakter i overensstemmelse med artikel 6 og 7. Overordnet betyder det, at det med bekendtgørelsen skal sikres, at fremlæggelse af beviser ikke i unødigt grad må svække effektiviteten af en konkurrencemyndigheds håndhævelse af konkurrenceretten og herunder sikres, at fremlæggelsen af beviser ikke griber forstyrrende ind i en konkurrencemyndigheds igangværende undersøgelse.

Derudover er det vigtigt, at bestemmelserne om fremlæggelse ikke fører til, at virksomheder bliver afskrækket fra at samarbejde med konkurrencemyndighederne, herunder at incitamentet til at søge om straflempe ikke svækkes unødigt.

2.7.3.4. Sanktioner i relation til fremlæggelse af beviser, jf. artikel 8

Når en konkurrencemyndighed indleder en undersøgelse, eller en skadelidte fremsætter et erstatningskrav, kan der efter præambelbetragtning nr. 33 til erstatningsdirektivet være stor risiko for, at de potentielle overtrædere tilintetgør eller skjuler beviser, som ville være nyttige til at godtgøre skadelidtes erstatningskrav. For at forhindre dette og for at sikre, at et pålæg om fremlæggelse af beviser efterkommes, følger det af artikel 8, at parterne, tredjemænd og deres retlige repræsentanter kan pålægges sanktioner, hvis de a) undlader eller nægter at efterkomme et pålæg fra enhver national ret om fremlæggelse af beviser, b) tilintetgør relevante beviser, c) undlader eller nægter at opfylde de forpligtelser, der pålægges af en national ret ved en afgørelse om beskyttelse af fortrolige oplysninger, eller d) overtræder direktivets bestemmelser om fremlæggelse af beviser, jf. direktivets kapitel II. Det betyder blandt andet, at parterne kan pålægges sanktioner, hvis de ikke opfylder forpligtelsen til at beskytte fortrolige oplysninger og misbruger oplysninger, der er fremskaffet ved aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter.

Indholdet af artikel 8 er delvist reguleret i gældende ret. Først og fremmest følger det af retsplejelovens § 344, stk. 3, at hvis en part undlader at efterkomme rettens opfordringer til at føre bevis, kan domstolen ved bevisbedømmelsen tillægge dette virkning til fordel for modparten – såkaldt processuel skadevirkning. Herudover følger det af retsplejelovens § 299, at domstolene som udgangspunkt kan pålægge tredjemand at forevise eller udlevere dokumenter, der er undergivet hans rådighed, og som har betydning for sagen og at tredjemand i den forbindelse kan pålægges sanktioner for manglende efterlevelse af domstolens påbud, jf. retsplejelovens § 178. Indholdet af artikel 8, stk. 1, litra a er således reguleret i gældende ret.

Artikel 8, stk. 1, litra b omhandler den situationer, hvor parterne, tredjemænd og deres retlige repræsentanter tilintetgør relevante beviser. Bestemmelsen svarer til straffelovens § 178, hvorefter den, der tilintetgør, bortskaffer eller helt eller delvis ubrugbargør et bevismiddel, der er tjenligt til at benyttes som sådant i et retsforhold, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Straffelovens § 178 omhandler alene situationer, hvor vedkommende har handlet forsætligt.

Bestemmelserne i artikel 8, stk. 1, litra c og d er ikke reguleret i gældende ret og det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler om sanktioner, således at disse dele af artikel 8 bliver gennemført i tilstrækkeligt omfang.

Det følger herudover af artikel 8, stk. 2, at sanktionerne skal være effektive og stå i et rimeligt forhold til overtrædelsen og have en afskrækkende virkning. Herunder skal det være muligt at lægge vægt på parternes adfærd under erstatningssagen, herunder lade partens adfærd virke belastende ved f.eks. at opstille en formodning for, at det relevante spørgsmål er godtgjort, hvis det ikke kan bevises som følge af partens tilintetgørelse af beviset eller ved helt eller delvis at afvise påstande og anbringender. Samtidig kan den pågældende part pålægges at betale sagsomkostningerne.

Som nævnt ovenfor følger det af retsplejelovens regler, at hvis en part undlader at efterkomme rettens opfordringer til at føre bevis, kan domstolen ved bevisbedømmelsen tillægge dette virkning til fordel for modparten – såkaldt processuel skadevirkning. Denne del af artikel 8, stk. 2, er således

reguleret i gældende ret. Det bemærkes, at det ikke er hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en bestemmelse, hvorefter der opstilles en formodning for, at det relevante spørgsmål er godtgjort, hvis en af parterne undlader at fremlægge de nødvendige beviser.

2.7.3.5. Retsvirkninger af nationale afgørelser, jf. artikel 9

Det følger af artikel 9, at når en national konkurrencemyndighed eller appelret har truffet en endelig afgørelse om overtrædelse af konkurrenceretten, anses afgørelsen for at være uomtvistelig med henblik på et erstatningssøgsmål, der er indbragt for deres nationale retter i henhold til EU-konkurrenceretten eller national konkurrenceret.

Ifølge præambelbetragtning nr. 34 til erstatningsdirektivet er formålet med bestemmelsen at styrke retssikkerheden, undgå uoverensstemmelser i anvendelsen EU-konkurrenceretten og øge virkningen og den proceduremæssige effektivitet af erstatningssøgsmål. Derudover er formålet at fremme det indre markeds funktion for virksomheder og forbrugere. Disse overtrædelser skal derfor betragtes som værende uafviseligt til stede i erstatningssøgsmål, der i forbindelse med denne overtrædelse er indbragt i den medlemsstat, hvor den nationale konkurrencemyndighed eller appelret er beliggende. Virkningen af den endelige afgørelse skal dog kun omfatte overtrædelsens karakter samt dens materielle, personmæssige, tidsmæssige og territoriale omfang som fastlagt af konkurrencemyndigheden eller appelretten ved udøvelsen af dens kompetence. Hvis en afgørelse konkluderer, at bestemmelser i national konkurrenceret er overtrådt i sager, hvor EU-konkurrenceretten og national konkurrenceret anvendes i samme sag og parallelt, skal denne overtrædelse også anses for uafviseligt at være til stede.

I relation til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens, herunder Konkurrencerådets afgørelser følger det af retspraksis, at disse betragtes som endelig, hvis afgørelsen ikke indbringes for ankenævnet. For at sikre en korrekt gennemførelse af erstatningsdirektivet i relation til styrelsens, herunder rådets afgørelser, er det dog hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en bestemmelse svarende til artikel 9, stk. 1.

Det følger af konkurrencelovens § 20, stk. 3, at Konkurrenceankenævnets afgørelser kan indbringes for domstolene senest 8 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Finder indbringelse ikke sted inden for fristen, er ankenævnets afgørelse endelig. Det betyder, at domstolene under en eventuel senere erstatningssag vil være afskåret fra at foretage en prøvelse af afgørelsen. Indholdet af direktivets artikel 9, stk. 1, er således allerede reguleret i gældende ret i relation til Konkurrenceankenævnets afgørelser.

Der kan også være tilfælde, hvor et erstatningssøgsmål er indbragt i en anden medlemsstat. Her følger det af direktivets artikel 9, stk. 2, at en endelig afgørelse i konkurrencesagen som omhandlet i stk. 1, der træffes i en anden medlemsstat, efter national ret, kan forelægges for domstolene, i det mindste som prima facie-bevis for, at der er sket en overtrædelse af konkurrenceretten, og, hvis det er relevant, kan vurderes sammen med andre beviser, som parterne fremlægger. Virkningerne af afgørelser fra nationale konkurrencemyndigheder og appelretter om, at der foreligger en overtrædelse af konkurrencereglerne, berører ikke domstolenes rettigheder og forpligtelser i henhold til artikel 267 i TEUF, der vedrører forelæggelse af præjudicielle spørgsmål.

Indholdet af artikel 9, stk. 2, er ikke reguleret i gældende ret, og det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler, hvorefter en endelig afgørelse som omhandlet i artikel 9, stk. 1, der

træffes i en anden medlemsstat efter national ret, i det mindste kan forelægges for danske domstole, som et umiddelbart bevis. Domstolene kan herefter – hvis de finder det relevant – vurdere beviset på linje med andre beviser, som parterne fremlægger.

2.7.3.6 Solidarisk hæftelse, jf. artikel 11

Når flere virksomheder i fællesskab overtræder konkurrenceretten, f.eks. i tilfælde af et kartel, er det ifølge præambelbetragtning nr. 37 til erstatningsdirektivet hensigtsmæssigt, at de medvirkende overtrædere hæfter solidarisk for enhver skade forvoldt ved overtrædelsen. En medvirkende overtræder skal endvidere have ret til at modtage et bidrag fra en anden medvirkende overtræder, hvis en af dem har betalt mere erstatning end sin andel.

Det følger i den forbindelse af artikel 11, stk. 1, at virksomheder, der har overtrådt konkurrenceretten ved deres fælles adfærd, hæfter solidarisk for den skade, som er forvoldt ved overtrædelsen af konkurrenceretten, dvs. at hver virksomhed er forpligtet til at opfylde det fulde krav om erstatning for skaden, og skadelidte har ret til at kræve den fulde erstatning dækket af enhver af de overtrædende virksomheder, indtil skadelidte har fået dækket det fulde krav.

Efter de almindelige erstatningsretlige regler hæfter flere skadevoldere solidarisk, hvis de er ansvarlige for den samme skade. Såfremt to eller flere skadevoldere er solidarisk ansvarlige for den indtrådte skade eller en del heraf, kan skadelidte derfor rette sit samlede krav imod den skadevolder, vedkommende ønsker. Dette svarer til de almindelige gældende erstatningsretlige principper. For at sikre en sammenhængende gennemførelse af direktivets regler om solidarisk hæftelse er det dog hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel svarende til direktivets artikel 11, stk. 1.

I artikel 11, stk. 2-3, gælder der særlige regler i forhold til overtrædere, der kan betragtes som små og mellemstore virksomheder. En lille eller mellemstor virksomhed (SMV) som defineret i Kommissionens henstilling 2003/361/EF, hæfter således kun over for sine egne direkte og indirekte aftagere, hvis: a) dens markedsandel af det relevante marked var under 5 % på et hvilket som helst tidspunkt under overtrædelsen af konkurrenceretten, og b) anvendelsen af de normale regler om solidarisk hæftelse uopretteligt ville skade dens økonomiske levedygtighed og medføre, at dens aktiver mistede hele deres værdi.

Særreglen for små og mellemstore virksomheder gælder dog efter artikel 11, stk. 3, ikke, hvis: a) SMV'en har ført an i overtrædelsen af konkurrenceretten eller har tvunget andre virksomheder til at deltage deri, eller b) SMV'en tidligere har overtrådt konkurrenceretten. En særregel for små og mellemstore virksomheder findes ikke i de gældende regler, og det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler i overensstemmelse med artikel 11, stk. 2-3.

Som det fremgår af præambelbetragtning nr. 38 til erstatningsdirektivet spiller virksomheder, der samarbejder med konkurrencemyndighederne i en procedure for bødefritagelse eller bødenedsættelse, en central rolle for afsløring af overtrædelser begået i form af hemmelige kartelovertrædelser. Samtidig spiller de en central rolle i forbindelse med at bringe disse overtrædelser til ophør, hvilket ofte begrænser de skader, som kunne være forvoldt, hvis overtrædelsen var fortsat. Ifølge præambelbetragtning nr. 38 er det derfor hensigtsmæssigt at fastsætte, at virksomheder, der har opnået bødefritagelse fra en konkurrencemyndighed efter en procedure for bødefritagelse eller bødenedsættelse, beskyttes mod i urimeligt omfang at blive udsat for erstatningskrav. Det skyldes, at afgørelsen fra den konkurrencemyndighed, som fastslår, at der foreligger en overtrædelse, kan blive

endelig i forhold til modtageren af bødefritagelse, inden den bliver endelig for andre virksomheder, der ikke har opnået bødefritagelse, og modtageren af bødefritagelse kan således blive et oplagt mål for en retssag. Det er derfor ifølge præambelbetragtning nr.38 hensigtsmæssigt, at modtageren af bødefritagelse i princippet fritages fra solidarisk ansvar for hele skaden, og at ethvert bidrag, som vedkommende skal betale i forhold til medvirkende overtrædere, ikke overstiger det beløb for skade, som er forvoldt den pågældende virksomheds egne direkte eller indirekte aftagere. Det samme gør sig gældende i forhold til virksomhedens direkte eller indirekte leverandører, hvis der er tale om et indkøbskartel. Såfremt et kartel har forvoldt skade på andre end overtræderens kunder eller leverandører, skal bidraget fra modtageren af bødefritagelse ifølge præambelbetragtning nr. 38 ikke overstige vedkommendes forholdsmæssige andel af ansvaret for den skade, som kartellet har forvoldt. Fastsættelsen af denne andel skal ske efter de samme regler som de, der anvendes til at fastsætte overtrædernes individuelle bidrag. Modtageren af bødefritagelse skal kun være fuldt ansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere og leverandører, hvis de ikke kan opnå fuld erstatning fra de andre overtrædere. Efter artikel 11, stk. 4, skal der således tages særligt hensyn til de overtrædere, der opnår bødefritagelse. Da indholdet af stk. 4 ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler svarende til stk. 4.

Efter artikel 11, stk. 5, 1. pkt., kan en overtræder kræve et bidrag fra enhver anden overtræder, og kræve at dette beløb skal fastsættes i lyset af deres respektive ansvar for den skade, der er forvoldt som følge af overtrædelsen af konkurrenceretten. Efter artikel 11, stk. 5, 2. pkt., må størrelsen af bidraget fra en overtræder, som er indrømmet bødefritagelse i henhold til en procedure for bødefritagelse eller bødenedsættelse, ikke overstige værdien af den skade, som virksomheden har forvoldt sine egne direkte eller indirekte aftagere eller leverandører.

I forhold til 1. pkt. vurderes det, at der ikke er fuldstændig overensstemmelse mellem direktivet og erstatningsansvarslovens § 25, stk. 1. Det skyldes, at beløbet efter direktivet skal fastsættes i lyset af overtrædernes respektive ansvar for den forvoldte skade, mens den indbyrdes fordeling i medfør af erstatningsansvarslovens § 25, stk. 1, skal foretages efter, hvad der under hensyn til ansvars beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt. Endvidere følger det af direktivets artikel 11, stk. 5, 2. pkt., at størrelsen af bidraget fra en overtræder, der er indrømmet bødefritagelse i henhold til en procedure for bødefritagelse eller bødenedsættelse ikke kan overstige værdien af den skade, som virksomheden har forvoldt sine egne direkte eller indirekte aftagere eller leverandører. En sådan begrænsning findes ikke i de gældende regler om solidarisk hæftelse. Det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen vil indeholde en regel, der svarer til artikel 11, stk. 5.

Afslutningsvist følger det af artikel 11, stk. 6, at i det omfang overtrædelsen af konkurrenceretten har forvoldt andre skadelidte skade end de direkte eller indirekte aftagere eller leverandører relateret til overtrædere, skal størrelsen af det eventuelle bidrag, som kræves af en modtager af bødefritagelse til andre overtrædere, fastsættes i lyset af dens relative ansvar for skaden. Da indholdet af stk. 6 ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler svarende til stk. 6.

2.7.3.7. Overvæltning af overpriser, jf. artikel 12-15

For at sikre, at retten til fuld erstatning i henhold til direktivets artikel 3 kan få fuld virkning i praksis, er det ifølge artikel 12, stk. 1, afgørende, at alle, der har lidt skade som følge af en overtrædelse af konkurrenceretten, kan kræve erstatning for skaden, uanset om de er direkte eller indirekte aftagere fra en overtræder. Dette hænger sammen med, at det er afgørende, at skadelidte ikke opnår

en erstatning, der overstiger skaden (overkompensation), samt at overtræderen, det vil sige sagsøgte, unddrager sig ansvar.

I relation til overkompensation følger det af artikel 12, stk. 2, at der skal fastsættes procedure-regler, der er egnede til at sikre, at erstatning for faktiske tab i alle led af forsyningskæden ikke overstiger den skade i form af overpris, der er forvoldt i det pågældende led. Ifølge gældende erstatningsret kan en skadelidt opnå erstatning, hvis denne har lidt et økonomisk tab, hvis overtræder har handlet ansvarspådragende, der er årsagssammenhæng mellem skaden og tabet, og hvis skaden er en adækvat følge af overtrædelsen. Jo længere man kommer ud i årsagskæden, jo sværere kan det dog blive for skadelidte at påvise, at der foreligger årsagssammenhæng og adækvans mellem det lidte tab og overtrædelsen. Samtidig gælder der i gældende ret et grundprincip for erstatningsberegningen om, at den skadelidte skal have dækket sit fulde tab, men omvendt også, at den skadelidte ikke skal have dækket mere end sit tab. Der vurderes imidlertid ikke ud fra en umiddelbar vurdering, at være fuldstændig overensstemmelse mellem gældende erstatningsretlige principper og indholdet af artikel 12, stk. 1-2. Det er derfor hensigten, at indholdet af artikel 12, stk. 1-2, overordnet vil blive reguleret i bekendtgørelsen.

Det følger af præambelbetragtning nr. 40 til erstatningsdirektivet, at i tilfælde, hvor overvæltningen har ført til mindre salg og dermed skade i form af tabt fortjeneste, skal retten til at kræve erstatning for sådan tabt fortjeneste være upåvirket. Dette er ikke reguleret i gældende ret og det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel i overensstemmelse med direktivets artikel 12, stk. 3, hvorefter skadelidtes ret til at kræve og opnå erstatning ikke berører dennes ret til tabt fortjeneste på grund af en hel eller delvis overvæltning af overprisen. Det bemærkes, at en sådan regel ikke vurderes at være i strid med den generelt gældende erstatningsret, såfremt de almindelige erstatningsretlige betingelser herfor i øvrigt er opfyldte.

Samtidig er det hensigten, at der i bekendtgørelsen tages højde for, at reglerne om overvæltning også finder tilsvarende anvendelse, når overtrædelsen af konkurrenceretten vedrører leverancer til overtræderen, jf. artikel 12, stk. 4. Efter præambelbetragtning nr. 43 i erstatningsdirektivet kan det f.eks. være i tilfælde af et indkøbskartel, hvor det faktiske tab kan være fremkommet ved, at overtræderne har betalt deres leverandører en lavere pris. Dette direktiv og navnlig bestemmelserne om overvæltning skal finde tilsvarende anvendelse på disse tilfælde. Det vurderes således, at der ikke er noget til hinder for en sådan regel i henhold til gældende erstatningsret, såfremt de almindelige erstatningsretlige betingelser er opfyldt.

Det følger af direktivets artikel 12, stk. 5, at domstolene i overensstemmelse med nationale procedurer har beføjelse til at skønne, hvilken andel af en eventuel overpris der er blevet overvæltet. Det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel i overensstemmelse med direktivets artikel 12, stk. 5. Det bemærkes, at spørgsmålet om overvæltning i forbindelse med tabsopgørelsen er blevet behandlet i en række sager ved domstolene, hvoraf det fremgår, at spørgsmålet om overvæltning indgår som en integreret del af domstolenes vurdering af tabsopgørelsen, og at spørgsmålet er undergivet domstolenes fri bevisbedømmelse. En regel svarende til artikel 12, stk. 5, vurderes således ikke at være i strid med den almindelige gældende erstatningsret.

Efter præambelbetragtning nr. 39 til erstatningsdirektivet kan skade i form af et faktisk tab skyldes prisdifferecen mellem, hvad der faktisk blev betalt, og hvad der ellers ville være blevet betalt, hvis der ikke var blevet begået en overtrædelse. Når en skadelidt har begrænset sit faktiske tab ved helt eller delvist at overvælte dette tab på sine egne aftagere, udgør det overvæltede tab ifølge præ-

amblens pkt. 39 ikke længere en skade, som den part, der har overvæltet det, skal have erstatning for. Det er således afgørende for at opnå erstatning, at man ikke har overført sit tab til andre.

Det følger derfor af artikel 13, at sagsøgte under et erstatningssøgsmål til støtte for sin frifindelsespåstand kan påberåbe sig, at den, der har rejst erstatningskravet, har overvæltet hele overprisen eller en del heraf som følge af overtrædelsen af konkurrenceretten. Bevisbyrden for overvæltningen påhviler sagsøgte, der kan kræve fremlæggelse af beviser af sagsøgeren eller tredjemænd. Denne bevisbyrde skal ifølge præambelens pkt. 39 ikke berører overtræderens mulighed for at føre andre beviser end dem, som den pågældende har i sin besiddelse, f.eks. beviser, der allerede er erhvervet under sagen, eller beviser i andre parter eller tredjemands besiddelse.

Efter gældende ret opgøres erstatning efter de almindelige erstatningsretlige principper på baggrund af det tab, som skadelidte beviseligt har lidt. I overensstemmelse med gældende rets almindelige regler om bevisbyrde ved skader forvoldt uden for kontrakt bærer skadelidte som udgangspunkt bevisbyrden for, dels at der er lidt et tab, dels størrelsen heraf. I relation til spørgsmålet om overvæltning indgår dette som en integreret del af domstolens vurdering af tabsopgørelsen og er undergivet domstolens fri bevisbedømmelse. Der kan i den forbindelse blandt andet henvises til Højesterets dom af 20. april 2005 (U2005.2171H), hvor Højesteret umiddelbart pålagde sagsøgte at løfte bevisbyrden for, at skadelidte havde overvæltet sit tab. Da der imidlertid ikke gælder en egentlig erstatningsretlig regel svarende til indholdet af artikel 13, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel, hvorefter overtræderen har bevisbyrden for, at skadelidte har overvæltet sit tab.

På nogle områder kan det ifølge præambelbetragtning nr. 41 til erstatningsdirektivet være kommerciel praksis at overvælte prisstigninger på de følgende led i forsyningskæden. Forbrugere eller virksomheder, hvorpå et faktisk tab således er blevet overvæltet, har derved lidt skade, som er forvoldt ved overtrædelse af konkurrenceretten. Selv om denne skade skal erstattes af overtræderen, jf. artikel 12, stk. 1, kan det være særligt vanskeligt for forbrugere og virksomheder, der ikke selv har foretaget køb fra overtræderen, at føre bevis for skadens omfang. I sådanne tilfælde anses den indirekte aftager/sagsøger for at have bevist, at en overpris, som den direkte aftager har betalt, er blevet overvæltet på den indirekte aftagers led, når den indirekte aftager umiddelbart kan påvise, at en sådan overvæltning har fundet sted, jf. direktivets artikel 14, stk. 1.

Med hensyn til kvantificeringen af overvæltningen skal domstolene ifølge præambelens pkt. 41 have beføjelse til at skønne over, hvilken andel af denne overpris der er blevet overvæltet på indirekte aftagere i de sager, som de behandler. Den indirekte aftager/sagsøger kan i den forbindelse med rimelighed kræve fremlæggelse af beviser af sagsøgte eller tredjemænd. I direktivet fremgår det, at sagsøger kan kræve fremlæggelse af beviser af sagsøgte eller tredjemænd. Dette vurderes blandt andet under henvisning til den engelske oversættelse af bestemmelsen, at være en oversættelsesfejl i det danske direktiv. Det følger i den forbindelse af artikel 14, stk. 2, at den indirekte aftager anses for at have bevist, at der er sket overvæltning, hvis den indirekte aftager har godtgjort, at: a) sagsøgte har begået en overtrædelse af konkurrenceretten, b) overtrædelsen af konkurrenceretten medførte en overpris for sagsøgtes direkte aftager, og c) den indirekte aftager har købt de varer eller tjenesteydelser, der var genstand for overtrædelsen af konkurrenceretten, eller har købt varer eller tjenesteydelser, der hidrørte fra eller indeholdt dem.

Det bemærkes, at formodningsreglen i artikel 14, stk. 1-2, ikke finder anvendelse, når sagsøgte troværdigt kan påvise over for retten, at overprisen ikke eller ikke helt er overvæltet på den indirek-

te aftager. Det følger i den forbindelse af præambelbetragtning nr. 42 til erstatningsdirektivet, at Europa-Kommissionen bør udstede klare, enkle og omfattende retningslinjer til domstolene for, hvordan det skønnes, hvilken andel af overprisen der er overvæltet på indirekte aftagere.

Da indholdet af artikel 14, ikke er direkte reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler svarende til artikel 14.

Det bemærkes, at en overtrædelse af konkurrenceretten ofte vedrører betingelser og priser for salg af varer og tjenesteydelser og resulterer i overpriser og anden skade for overtræderens kunder. Overtrædelsen kan dog også vedrøre leverancer til overtræderen (f.eks. i tilfælde af et indkøbskartel). I disse tilfælde kan det faktiske tab være fremkommet ved, at overtræderne har betalt deres leverandører en lavere pris. Reglerne om overvæltning skal ifølge præambelbetragtning nr. 43 også finde anvendelse på disse tilfælde.

Det følger af præambelbetragtning nr. 44 til erstatningsdirektivet, at erstatningssøgsmål kan indbringes af både aftagere, der har købt varer eller tjenesteydelser fra overtræderen, og aftagere længere nede i forsyningskæden. Med henblik på at fremme overensstemmelsen mellem domme, der afsiges i indbyrdes sammenhængende sager, og dermed både sikre, at en skade forvoldt ved overtrædelse af konkurrenceretten erstattes fuldt ud, og at overtræderen alene betaler erstatning svarende til den lidte skade, skal domstolene have beføjelse til at skønne, hvilken andel af en eventuel overpris der er påført de direkte eller indirekte aftagere i de retstvister, som er indbragt for dem, jf. direktivets artikel 15, stk. 1. Domstolene skal i forbindelse med de proceduremæssige eller materielle midler, der er til rådighed i henhold til EU-retten og national ret, kunne tage behørigt hensyn til: a) eventuelle indbyrdes sammenhængende søgsmål, dvs. erstatningssøgsmål, der vedrører den samme overtrædelse af konkurrenceretten, men som er indbragt af sagsøgere, det vil sige skadelidte, fra andre led i forsyningskæden, b) allerede afsagte domme, navnlig når de fastslår, at der er ført bevis for overvæltning, samt c) relevante offentligt tilgængelige oplysninger fra sager om offentlig håndhævelse af konkurrenceretten.

Domstolene skal således have passende proceduremæssige midler til rådighed, såsom kumulativ af krav, for at sikre, at erstatningen for faktiske tab i alle led af forsyningskæden ikke overstiger den skade i form af overpris, der er forvoldt i det pågældende led. Herudover skal muligheden for at tage behørigt hensyn til domme, jf. artikel 15, stk. 1, litra b, ikke berøre den grundlæggende ret til forsvar og retten til effektive retsmidler og en retfærdig rettergang for dem, som ikke var parter i retssagerne, eller berøre reglerne for den bevismæssige værdi af de domme, der afsiges i den forbindelse. Da indholdet af artikel 15, stk. 1, ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler svarende til artikel 15, stk. 1.

Det bemærkes, at det er muligt for sager, der verserer for retter i forskellige medlemsstater, at blive anset for at være indbyrdes sammenhængende i medfør af artikel 30 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område. Det følger i den forbindelse af forordningens artikel 30, at andre nationale retter end den, hvor sagen først blev anlagt, kan udsætte sagen eller under visse omstændigheder erklære sig inkompetent. Direktiv berører ikke domstolenes rettigheder og forpligtelser i henhold til denne forordning.

2.7.3.8. Tabsopgørelse, jf. artikel 17

Udover, at en skadelidte skal føre bevis for at have lidt skade som følge af overtrædelser af konkurrenceretten, er det samtidig et krav ifølge præambelbetragtning nr. 45 i erstatningsdirektivet, at skadelidte også skal bevise skadens omfang for at opnå erstatning. Det forudsætter, at skadelidte er i besiddelse af mange faktuelle oplysninger og kan nødvendiggøre anvendelse af komplekse økonomiske modeller for opgørelse af skader i sager om overtrædelser af konkurrenceretten. Dette er ofte meget bekosteligt, og sagsøgere kan have vanskeligt ved at fremskaffe de nødvendige oplysninger til støtte for deres krav. En opgørelse af skade i sager om overtrædelse af konkurrenceretten kan således udgøre en væsentlig hindring for effektivt erstatningskrav og dermed muligheden for at kunne gøre et erstatningskrav gældende. Det følger derfor af direktivets artikel 17, stk. 1, 1. pkt., at hverken den bevisbyrde eller det krav til bevisstyrke, der gælder med henblik på udarbejdelse af tabsopgørelsen, må gøre det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at gøre retten til erstatning gældende.

Det følger i den forbindelse af gældende erstatningsret, at erstatning skal opgøres på baggrund af det tab, som skadelidte bevisligt har lidt, og at skadelidte efter gældende rets almindelige regler om bevisbyrde ved skader forvoldt uden for kontrakt, som udgangspunkt har bevisbyrden for dels, at der er lidt et tab, dels størrelsen af dette tab. Det vurderes dermed, at de nugældende bevisbyrde-regler og beviskrav således ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at gøre et erstatningskrav gældende.

Der skal efter præambelbetragtning nr. 46 til erstatningsdirektivet tages hensyn til enhver informationsasymmetri mellem parterne og til, at en tabsopgørelse indebærer vurdering af, hvordan markedet ville have udviklet sig, hvis der ikke havde været en overtrædelse. Denne vurdering forudsætter en sammenligning med en situation, som per definition er hypotetisk, og kan således aldrig foretages med fuldstændig nøjagtighed. Det følger derfor af artikel 17, stk. 1, 2. pkt., at domstolene skal have beføjelse til efter nationale procedurer at ansætte skadens størrelse, hvis det er fastslået, at skadelidte har lidt skade, men det er praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt nøjagtigt at opgøre skaden på grundlag af de foreliggende beviser.

Indholdet af artikel 17, stk. 1, 2. pkt., er efter gældende ret undergivet domstolenes fri bevisbedømmelse. Ifølge retsplejelovens § 344, stk. 1, afgør domstolene på grundlag af parternes fremstillinger og bevisførelser, hvilke faktiske omstændigheder der skal lægges til grund for sagens pådømmelse – den såkaldte frie bevisvurdering. Domstolenes stillingtagen til omtvistede punkter i parternes sagsfremstilling kræver en bevisvurdering, dvs. en vurdering på baggrund af parternes bevisførelser af sandsynligheden for rigtigheden af parternes opfattelser. I den forbindelse har det betydning, hvilken af parterne der har bevisbyrden. For at sikre overensstemmelse og forudsigelighed følger det samtidig af direktivet, at Kommissionen skal give generelle retningslinjer på EU-plan.

Bevisvurderingen er ikke reguleret af lovregler, og faste regler for bevisbyrdefordelingen lader sig normalt ikke opstille i gældende ret. Det er således hensigten i retsplejeloven, at retten frit skal skønne over sandsynlighedsværdien mv. af samtlige beviser i sagen, herunder eventuelle oplysninger fra domme afsagt om andre relevante erstatningssøgsmål. En række særbestemmelser i lovgivningen angiver imidlertid en bestemt fordeling af bevisbyrden ved en given sagstype, som udover formålene og hensynene bag de materielle retsregler samt processuelle hensyn til bevismuligheder-

ne skal indgå i domstolenes bevisafgørelser. Indholdet af artikel 17, stk. 1, 2. pkt., er således reguleret i gældende ret, hvorfor bekendtgørelsen ikke vil indeholde regler svarende hertil.

Ved overtrædelser af konkurrenceretten kan der efter præambelbetragtning nr. 47 til erstatningsdirektivet foreligge informationsasymmetri, da det kan være vanskeligt for skadelidte at få adgang til alle nødvendige beviser i en erstatningssag og dermed løfte bevisbyrden for, at der er sket en overtrædelse af konkurrenceretten. For at imødekomme disse vanskeligheder, der er forbundet med opgørelsen af skader i konkurrenceretlige sager, og for at sikre effektiviteten af erstatningskrav, er der i artikel 17, stk. 2, opstillet en formodningsregel om, at kartelovertrædelser forvolder skade. Dette vil især være tilfældet gennem en påvirkning af priser. Afhængigt af sagens faktiske omstændigheder betyder dette, at karteller resulterer i en prisstigning eller hindrer en prisnedsættelse, som ville have fundet sted, hvis der ikke var indgået et kartel. Denne formodning skal ifølge præambelbetragtning nr. 47 ikke omfatte det konkrete omfang af skaden. Overtrædere skal dog have mulighed for at afkræfte denne formodning. Denne afkræftelige formodning skal begrænses til karteller som følge af deres hemmelige karakter, hvilket øger informationsasymmetrien og gør det vanskeligere for skadelidte at fremskaffe de beviser, der er nødvendige for at bevise skaden. Denne formodningsregel opstiller det modsatte udgangspunkt i forhold til nugældende regler i den gældende erstatningsret. Som nævnt tidligere er det nemlig skadelidte, der som det klare udgangspunkt bærer bevisbyrden for, at der er lidt en skade og herunder størrelsen af denne skade. Det er derfor hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en formodningsregel i overensstemmelse med direktivets artikel 17, stk. 2.

Endelig fremgår det af artikel 17, stk. 3, at konkurrencemyndighederne i forbindelse med et erstatningssøgsmål efter anmodning fra domstolene kan bistå denne domstol med hensyn til at opgøre skaden, hvis konkurrencemyndigheden finder det hensigtsmæssigt. Dette hænger sammen med kravet i præambelbetragtning nr. 46 til erstatningsdirektivet, hvoraf det fremgår, at konkurrencemyndighederne kan fastsætte retningslinjer for domstolenes opgørelse af skade, når de anmodes om det. Da indholdet af stk. 3, ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel svarende til stk. 3.

2.7.3.9. Mindelig tvistbilæggelse, jf. artikel 18-19

Som nævnt ovenfor i afsnit 2.7 foreslås det, at erstatningsdirektivets artikel 18, stk. 1, implementeres ved en ændring af konkurrencelovens § 25. Der henvises derfor til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 15, for en nærmere gennemgang af bestemmelsen.

Når parterne i en konkurrencesag beslutter, at de vil deltage i mindelig tvistbilæggelse, efter at et erstatningssøgsmål vedrørende det samme krav er blevet indbragt for en national ret, fremgår det af præambelbetragtning nr. 50 til erstatningsdirektivet, at en domstol skal kunne udsætte behandlingen af den sag, der verserer, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår. Det følger derfor af artikel 18, stk. 2, at domstolene, med forbehold for bestemmelser i national ret vedrørende voldgift, kan udsætte en erstatningssag i op til to år, hvis parterne i den pågældende sag deltager i mindelig tvistbilæggelse vedrørende det krav, som det pågældende erstatningssøgsmål vedrører. Når domstolene tager stilling til, om en sag skal udsættes, skal den tage hensyn til fordelene ved en hurtig procedure. Da indholdet af stk. 2 ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel svarende til stk. 2. Det bemærkes dog, at bestemmelsen har tæt sammenhæng med retsplejelovens § 345, hvorefter domstolene kan udsætte behandlingen af en sag, når dette findes påkrævet, herunder for at afvente en administrativ eller retlig afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald.

Det følger af erstatningsdirektivets artikel 18, stk. 3, at en overtræders betaling af erstatning til skadelidte ved indgåelse af forlig kan indgå som en formildende omstændighed ved fastlæggelse af bødeniveauet. Som det fremgår af direktivet, er det afgørende for, at betaling af erstatning kan betragtes som en formildende omstændighed, at betalingen har fundet sted, inden der er truffet beslutning om at pålægge en bøde. Efter den gældende lov skal der ved udmåling af bøder efter loven tages hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed samt den juridiske persons omsætning. Den bøde, som er fremkommet ved en vurdering af overtrædelsens grovhed og varighed, vil – hvor det skønnes nødvendigt – kunne reguleres i opadgående eller nedadgående retning afhængig af virksomhedens omsætning. Det afgørende er, at der på baggrund af overtrædelsens grovhed kan fastsættes et grundbeløb, som er føleligt for de involverede virksomheder og samtidig kan forebygge overtrædelser af konkurrenceloven. Bødeniveauet skal således sikre et effektivt og passende straffniveau. Efter straffelovens § 82, nr. 11, skal det ved fastsættelse af straf i almindelighed indgå som formildende omstændighed, at overtræder har genoprettet eller søgt at genoprette den skade, der er forvoldt ved den strafbare handling. Da § 82, nr. 11 vurderes at svare til indholdet af artikel 18, stk. 3, indføres der ikke en særskilt bestemmelse vedrørende udmåling af bøder i overensstemmelse med direktivet.

Direktivets artikel 19 omhandler skadelidtes krav på erstatning, når denne indgår forlig med en eller flere af overtræderene. Bestemmelsen hænger således sammen med direktivets artikel 18, stk. 1, jf. lovforslagets § 1, nr. 15. Det følger i den forbindelse af præambelbetragtning nr. 51 til erstatningsdirektivets, at for at fremme en overtræders incitament til at indgå forlig med skadelidte, skal en overtræder, som betaler erstatning efter mindelig tvistbilæggelse, ikke stilles ringere i forhold til øvrige overtrædere, end hvis der ikke var indgået forlig. Det ville imidlertid være tilfældet, hvis en overtræder, der har indgået forlig, også efter forliget fortsat hæftede solidarisk for den skade, der er forvoldt ved overtrædelsen. En overtræder, der har indgået forlig, skal derfor principielt ikke betale bidrag til de medvirkende overtrædere, der ikke har indgået forlig, hvis disse har betalt erstatning til den skadelidte, som førstnævnte overtræder tidligere havde indgået forlig med. Det medfører, at skadelidtes krav samtidig skal nedsættes med den andel, som den overtræder, der har indgået forlig, har i den skade, der er forvoldt skadelidte, uanset om forligsbeløbet svarer til eller er forskelligt fra den forholdsmæssige andel af den skade, som den medvirkende overtræder, der har indgået forlig, påførte den skadelidte. Fastsættelsen af denne forholdsmæssige andel skal ske efter de regler, som ellers anvendes til at fastsætte overtrædernes bidrag. Uden en sådan nedsættelse ville overtrædere, der ikke har indgået forlig, blive urimeligt berørt af forlig, som de ikke var part i, da de ellers ville skulle dække det samlede erstatningskrav.

Det bemærkes, at ovenstående regler alene er i relation til den skadelidte, der har indgået forlig.

Efter artikel 19, stk. 1, reduceres skadelidtes krav efter forlig således med den andel af skaden påført den skadelidte ved overtrædelsen af konkurrenceretten, som påhviler de medvirkende overtrædere, der har indgået forliget. Bestemmelsens formål er at sikre, at skadelidte ikke opnår en overkompensation for en skade og dermed stilles bedre, end hvis der ikke var sket en overtrædelse af konkurrenceretten. Det følger af det almindelige erstatningsretlige princip i gældende ret, at sagsøgte skal have sit fulde tab dækket, men at vedkommende ikke har krav på overkompensation. For at sikre en sammenhængende bestemmelse vedrørende virkning af forlig på senere erstatningsøgsmål, er det dog hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en bestemmelse svarende til § 19, stk. 1, så skadelidtes krav efter forlig reduceres med den andel af skaden, som påhviler de medvirkende overtrædere, der har indgået forlig.

I relation til artikel 19, stk. 1, følger det derfor også af stk. 2, at en eventuel resterende del af et krav fra en skadelidte, der har indgået forlig, kun kan gøres gældende over for medvirkende overtrædere, der ikke har indgået forliget. Medvirkende overtrædere, der ikke har indgået forlig, kan ikke kræve bidrag til den resterende del af kravet fra den medvirkende overtræder, der har indgået forlig. Da indholdet af stk. 2, ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel svarende til stk. 2.

Det følger desuden af præambelbetragtning nr. 51 til erstatningsdirektivet, at for at sikre retten til fuld erstatning skal medvirkende overtrædere, der har indgået forlig, dog fortsat betale erstatning, hvis dette er den eneste mulighed for, at skadelidte, der har indgået forlig, kan opnå erstatning for det resterende krav. Ved resterende krav forstås kravet fra skadelidte, der har indgået forlig, fratrukket den andel, som den medvirkende overtræder, der har indgået forlig, har i den skade, som overtrædelsen har påført den skadelidte, der har indgået forlig. Sidstnævnte mulighed for at kræve erstatning fra de medvirkende overtrædere, der har indgået forlig, består, medmindre dette udtrykkeligt er udelukket i henhold til forliget. Det følger således eksplicit af artikel 19, stk. 3, at selvom en overtræder indgår forlig, skal denne – medmindre dette udtrykkeligt er udelukket i henhold til forliget – dog betale erstatning, hvis dette er den eneste mulighed for, at skadelidte, kan opnå erstatning for det resterende krav. Ved resterende krav forstås kravet fra skadelidte, fratrukket den andel, som den overtræder, der har indgået forlig, har i den skade, som overtrædelsen har påført den skadelidte. Skadelidte har således uanset indgåelse af forlig krav på fuld erstatning. Da indholdet af stk. 3, ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel svarende til stk. 3.

Endelig følger det af artikel 19, stk. 4, at domstolene skal tage behørigt hensyn til eventuel tidligere udbetalt erstatning som følge af et forlig, hvori den pågældende medvirkende overtræder har deltaget, når der skal fastsættes et bidragsbeløb, som en medvirkende overtræder kan kræve fra enhver af de andre medvirkende overtrædere i overensstemmelse med deres forholdsmæssige ansvar for den skade, der er forvoldt ved overtrædelsen af konkurrenceretten. Dette stemmer overens med præambelbetragtning nr. 52 til erstatningsdirektivet, hvoraf det fremgår, at det skal undgås, at en overtræder betaler et samlet erstatningsbeløb, der overstiger dennes forholdsmæssige ansvar for den skade, der er forvoldt ved overtrædelsen. Det betyder, at når medvirkende overtrædere, der har indgået forlig, anmodes om at bidrage til den erstatning, der betales af medvirkende overtrædere, som ikke har indgået forlig, til skadelidte, der ikke har indgået forlig, skal domstolene tage hensyn til den erstatning, der allerede er betalt i henhold til forliget, og til, at ikke alle medvirkende overtrædere nødvendigvis er lige involverede i det fulde materielle, tidsmæssige og geografiske omfang af overtrædelsen. Det vil sige, at der ved udmåling af erstatning til skadelidte, der ikke er indgået forlig med, skal tages hensyn til overtræders betaling af erstatning til skadelidte, der er indgået forlig med. Da indholdet af artikel 19, stk. 4, ikke er reguleret i gældende ret, er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde en regel svarende dertil.

3. *Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige*

Lovforslaget har ingen økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

4. *Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.*

Lovforslaget har ingen økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

5. *Administrative konsekvenser for borgerne*

Lovforslaget har ingen administrative konsekvenser for borgerne.

6. *Miljømæssige konsekvenser*

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

7. *Forholdet til EU-retten*

Lovforslaget og den tilhørende bekendtgørelse gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret (EU-Tidende 2014, nr. L 349 side 1). Direktivet blev vedtaget den 26. november 2014 og skal være gennemført i dansk ret senest 2 år efter vedtagelsen.

Med lovforslaget og den tilhørende bekendtgørelse implementeres direktivet direkte i dansk ret, dog med undtagelse af de dele af direktivet, der er fuldt ud reguleret i gældende ret. Det bemærkes i den forbindelse, at implementeringsfristen er 27. december 2016, hvorfor den del af lovforslaget, der vedrører direktivet, træder i kraft den 27. december 2016.

Bekendtgørelsen vil blive udstedt efter lovforslagets ikrafttræden, men inden implementeringsfristens udløb.

8. *Hørte myndigheder og organisationer m.v.*

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 2. oktober til den 13. november 2015 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Advokatsamfundet, Amagerforbrænding, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Asfaltindustrien, Bryggeriforeningen, Bygherreforeningen, Børsmæglerforeningen, CO-Industri, Coop Danmark, Danmarks Apotekerforening, Danmarks Eksportråd, Danmarks Fiskeriforening, Danmarks Nationalbank, Danmarks Rederiforening, Dansk Affaldsforening, Dansk Annoncørforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Byggeri, Dansk Energi, Dansk Erhverv, Dansk Fjernvarme, Dansk Industri, Dansk IT, Dansk Landbrugsrådgivning, Dansk Skovforening, Dansk Taxi Råd, Dansk Transport og Logistik, Danske Advokater, Danske Arkitektvirksomheder, Danske Busvognmænd, Danske Dagblades Forening, Danske Malermestre, Danske Regioner, Danske Revisorer, Datatilsynet, De Samvirkende Købmænd, Den Danske Dommerforening, Domstolsstyrelsen, Finansrådet, Forbrugerrådet TÆNK, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Forlæggerforeningen, Forsikring & Pension, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Håndværksrådet, Ingeniørforeningen, KL, Kooperationen, Københavns Byret, Landbrug & Fødevarer, Landsorganisationen i Danmark, Lederne, Liberale Erhvervs Råd, Lokale Pengeinstitutter, Offentligt Ansattes Organisationer, Realkreditforeningen, Realkreditrådet, Retten i Esbjerg, Retten i Glostrup, Retten i Helsingør, Retten i Herning, Retten i Hillerød, Retten i Hjørring, Retten i Holbæk, Retten i Holstebro, Retten i Horsens, Retten i Kolding, Retten i Lyngby, Retten i Nykøbing F, Retten i Næstved, Retten i Odense, Retten i Randers, Retten i Roskilde, Retten i Svendborg, Retten i Sønderborg, Retten i Viborg, Retten i Aalborg, Retten i Aarhus, Retten på Bornholm, Retten på Frederiksberg, Sø- og Handelsretten, TEKNIQ, Østre- og Vestre Landsret.

9. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet m.v.	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	<p>Lovforslaget og den tilhørende bekendtgørelse gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret (EU-Tidende 2014, nr. L 349 side 1). Direktivet blev vedtaget den 26. november 2014 og skal være gennemført i dansk ret senest 2 år efter vedtagelsen.</p> <p>Med lovforslaget og den tilhørende bekendtgørelse implementeres direktivet direkte i dansk ret, dog med undtagelse af de dele af direktivet, der er fuldt ud reguleret i gældende ret. Det bemærkes i den forbindelse, at implementeringsfristen er 27. december 2016, hvorfor den del af lovforslaget, der vedrører direktivet, træder i kraft den 27. december 2016.</p> <p>Bekendtgørelsen vil blive udstedt efter lovforslagets ikrafttræden, men inden implementeringsfristens udløb.</p>	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1.

Det foreslås, at der henvises til, at lovforslaget medfører en delvis implementering af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret (EU-Tidende 2014, nr. L 349 side 1).

Til nr. 2.

Det følger af Procedureforordningen, at ulovlig statsstøtte straks skal tilbagebetales efter reglerne i national ret. Dansk ret indeholder imidlertid ikke regler, der beskriver proceduren for tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte, hvorfor tilbagebetalingen i praksis sker til støttegivende myndighed.

Ifølge konkurrencelovens § 11 a, stk. 9, jf. stk.1, at tilbagebetaling af støtte, der er ydet ved hjælp af offentlige midler til fordel for bestemte former for erhvervsvirksomhed, sker til statskassen. Det findes hensigtsmæssigt, at der laves en ensartet procedure for tilbagebetaling af støtte efter § 11a stk. 9 og tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte. Forskellen på de to former for støtte er, at støtte, der bliver påbudt tilbagebetalt efter § 11 a, stk. 9, ikke har samhandelspåvirkning, og det er Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, der har kompetencen til at udstede påbud om tilbagebetaling. Støtte efter den forslåede stk. 10 er omfattet af statsstøttebegrebet i TEUF art.107, stk. 1, hvorfor det er Kommissionen eller en national domstol, der har kompetencen til at udstede påbud om tilbagebetaling.

Det foreslås derfor, at der indsættes en bestemmelse i konkurrencelovens § 11 a, stk. 10 om tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte, der ligesom § 11 a, stk. 9 om tilbagebetaling af støtte, der er ydet ved hjælp af offentlige midler til fordel for bestemte former for erhvervsvirksomhed, medfører tilbagebetaling til statskassen. Udover en ensartet procedure sikrer en indsættelse af stk.10, at støttegivende myndigheder har et økonomisk incitament for at overholde de gældende statsstøtteregler, idet myndigheden ikke modtager statsstøtten retur, hvis støtten kendes ulovlig af Europa-Kommissionen eller en national domstol.

Til nr. 3

Efter EU-fusionskontrollforordningen kan Europa-Kommissionen henvise en EU-fusion til behandling hos den kompetente myndighed i en medlemsstat. Henvisningen kan ske efter anmodning fra de deltagende virksomheder (forordningens artikel 4, stk. 4) eller efter anmodning fra den kompetente myndighed i en medlemsstat (forordningens artikel 9).

Den kompetente myndighed i en medlemsstat kan også efter fusionskontrollforordningen henvise en fusion til Kommissionens behandling. Det kan ske efter anmodning fra de deltagende virksomheder (forordningens artikel 4, stk. 5) eller på den kompetente myndigheds eget initiativ (forordningens artikel 22).

Konkurrenceloven indeholder imidlertid ikke en klar regel, der beskriver, hvem der er den kompetente myndighed i Danmark til at anmode om henvisning fra, henholdsvis henvise en fusion til Europa-Kommissionen. Alle fusioner, der er omfattet af loven, skal anmeldes til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i deres egenskab af selvstændig konkurrencemyndighed, inden fusionen gen-

nemføres. Herefter vurderer styrelsen, om fusionen umiddelbart kan godkendes, eller om fusionen har en sådan karakter, at der skal indledes en særskilt undersøgelse med henblik på, at der træffes afgørelse om, hvorvidt fusionen kan godkendes eller skal forbydes. Det er derfor i praksis også styrelsen, der ud fra en vurdering af fusionen er kompetent til at vurdere, om Europa-Kommissionen bør anmodes om at henvise en fusion til behandling i Danmark, hhv. om en fusion bør henvises til behandling hos Kommissionen. Det foreslås derfor præciseret, at det er Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, der er den kompetente myndighed.

Den foreslåede ændring skal i øvrigt ses i sammenhæng med den gældende § 12, stk. 5, der med forslaget bliver stk. 6, hvorefter der er indført en udtrykkelig hjemmel til, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan behandle alle fusioner, som henvises af Europa-Kommissionen, uanset om de deltagende virksomheders omsætning ligger under de danske omsætningstærskler.

Til nr. 4.

Der er tale om en konsekvensrettelse som følge af lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 5.

Ifølge den gældende § 12 b, stk. 1, skal fusioner, der er omfattet af fusionskontrollen, jf. §§ 12-12 a, anmeldes til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. Anmeldelsen skal ske, efter fusionsaftalen er indgået, et overtagelsestilbud er offentliggjort eller en kontrollerende andel af en anden virksomhed er erhvervet og inden, fusionen er gennemført. Det følger af den gældende § 12 c, stk. 5, 1. pkt., at en fusion, der er omfattet af loven, ikke må gennemføres, hverken før den er anmeldt, eller før Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har godkendt den i henhold til § 12 c, stk. 1.

Der kan imidlertid være tilfælde, hvor en fusion gennemføres, inden den er anmeldt til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, eller efter anmeldelse, men inden, den er godkendt af styrelsen. Formålet med fusionsreglerne og den lovhjemlede anmeldelsespligt er at sikre en effektiv forudgående fusionskontrol og dermed, at fusioner ikke gennemføres på en sådan måde, at de udelukker en effektiv konkurrence til skade for de øvrige aktører på markedet, herunder konkurrenter og forbrugere. Det er derfor afgørende for en effektiv fusionskontrol, at de deltagende virksomheder i en fusion ikke gennemfører en anmeldt fusion, før styrelsen har taget stilling til, om den kan godkendes.

Det foreslås derfor, at der indføres et nyt *stk. 7* i § 12 c, hvori det præciseres, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan træffe afgørelse om, at en fusion er blevet gennemført eller er på vej til at blive gennemført uden forgående anmeldelse godkendelse og i strid med § 12 c, stk. 5, 1. pkt.. Det foreslås samtidig, at styrelsen i den forbindelse kan udstede et påbud om, at fusionen skal anmeldes eller et påbud om at stoppe eventuel yderligere gennemførelse af fusionen, indtil der er truffet afgørelse om, hvorvidt fusionen kan godkendes eller skal forbydes, jf. stk. 1.

Hvis de deltagende virksomheder ikke overholder det udstedte påbud, følger det af den gældende § 22, nr. 2, at virksomhederne kan pålægges daglige eller ugentlige tvangsbøder for at sikre, at fusionen anmeldes.

Derudover følger det af den gældende § 23, stk. 1, nr. 6-7, at de deltagende virksomheder kan pålægges bøder, hvis de undlader at anmelde en fusion i henhold til § 12 b, stk. 1, eller overtræder forbuddet mod gennemførelse af en fusion inden godkendelse heraf i henhold til § 12 c, stk. 5, 1. pkt. Som anført i lovbemærkningerne til § 23, stk. 1, nr. 6-7, må en tilsidesættelse af anmeldelsespligten betragtes som en alvorlig overtrædelse, fordi den bidrager til at modvirke formålet med fu-

sionskontrolbestemmelserne; tilsvarende vil en overtrædelse af forbuddet mod at gennemføre en fusion, før den er blevet godkendt, bringe hele formålet med fusionskontrollen i fare (FT 1999-2000, tillæg A, s. 6837).

Til nr. 6. og 7

Det foreslås, at den seneste formulering vedrørende offentliggørelse af afgørelser justeres, således at det klart fremgår, at Konkurrencerådets afgørelser truffet i medfør af loven offentliggøres, og at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser eller et resumé heraf truffet i medfør af loven offentliggøres, medmindre afgørelsen hverken skønnes at have betydning for forståelsen af konkurrenceloven eller at være af interesse for offentligheden i øvrigt. Dette forslag ligger på linje med den hidtidige retstilstand

Til nr. 8

§ 15, stk. 3, 1. pkt., i den gældende lov fastslår, at Konkurrencerådet har det overordnede ansvar for Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens administration af loven og træffer afgørelser i sager af principiel og særlig stor betydning. Konkurrencerådet har endvidere kompetence til at godkende konkurrenceanalyser iværksat på eget initiativ eller på erhvervs- og vækstministerens anmodning (jf. lovforslagets § 1, nr. 9). Konkurrencerådet er ved varetagelsen af disse opgaver ikke underlagt erhvervs- og vækstministeren. Dette fremgår imidlertid kun af bemærkningerne til loven ("Konkurrencerådet er ikke underlagt erhvervsministeren", Folketingstidende 2014-15, A, L 18 som fremsat s. 8-9, samt bemærkningerne til hovedloven fra 1997 – jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 7).

Det er væsentligt, at denne uafhængighed tydeliggøres, og det foreslås præciseret i loven, at Konkurrencerådet er uafhængigt af erhvervs- og vækstministeren.

Til nr. 9

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen udarbejder ifølge § 15, stk. 2, i den gældende lov konkurrenceanalyser på eget initiativ eller efter anmodning fra erhvervs- og vækstministeren. Hvis udarbejdelsen sker efter anmodning fra erhvervs- og vækstministeren, fremgår det af bemærkningerne til bestemmelsen, at ministeren skal træffe beslutning om, hvorvidt den endelige analyse skal godkendes Konkurrencerådet eller af ministeren. Loven omtaler imidlertid ikke en udtrykkelig adgang for Konkurrencerådet til at godkende sådanne analyser; det fremgår kun, at Konkurrencerådet kan godkende konkurrenceanalyser, som er iværksat på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens initiativ.

På denne baggrund foreslås det udtrykkeligt angivet i loven, at Konkurrencerådet også har kompetence til at godkende de endelige konkurrenceanalyser, som erhvervs- og vækstministeren har overladt til Konkurrencerådet at godkende.

Til nr. 10

Efter den gældende lov har Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen mulighed for at foretage kontrolundersøgelser for at yde bistand til Europa-Kommissionen og andre konkurrencemyndigheder i de lande, der er medlem af Den Europæiske Union i forbindelse med disse myndigheders anvendelse af EUF-traktatens artikel 101 og 102.

I 2001 indgik Danmark, Norge og Island en aftale om udveksling af såvel ikke-fortrolige som fortrolige oplysninger i konkurrencesager. Den 9. april 2003 tilsluttede Sverige sig aftalen. De nordiske lande overvejer at udvide aftalen om samarbejde i konkurrencesager, og for at sikre, at Dan-

mark kan tilslutte sig en sådan udvidelse, foreslås det, at lovens § 18, stk. 9, udvides, så Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan yde samme bistand til konkurrencemyndigheder i EØS-området som til Europa-Kommissionen og andre konkurrencemyndigheder i Den Europæiske Union. Der vil således være tale om muligheder for at modtage og yde bistand, som ikke rækker ud over de udvekslingsmuligheder, der i dag er blandt de lande, der er medlem af Den Europæiske Union i medfør af Rådsforordning 1/2003.

Udvidelsen af den nordiske samarbejdsaftale vil således give de samme muligheder for at indhente oplysninger for hinanden og udveksle oplysninger, som de lande, der er medlem af Den Europæiske Union, har efter Rådsforordning 1/2003 artikel 12 og artikel 22. Disse muligheder er der ikke i dag med Norge og Island, eftersom disse lande ikke er medlem af Europæiske Union, men derimod har tilsluttet sig EØS-aftalen, herunder artikel 53 og 54.

Udover tilføjelsen af henvisning til EØS-aftalen er der ikke tiltænkt nogen indholdsmæssig ændring af bestemmelsen.

Til nr. 11

Ifølge den gældende § 19, stk. 1, kan stort set alle afgørelser truffet efter loven indbringes for Konkurrenceankenævnet. Med forslagens § 1, nr. 5, foreslås det, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan træffe afgørelse om overtrædelse af forbuddet mod at gennemføre en fusion forud for anmeldelse og godkendelse samt udstede påbud om, at fusionen skal anmeldes eller et påbud om at stoppe eventuel yderligere gennemførelse af fusionen. For at sikre, at de deltagende virksomheder i fusionen kan opnå en passende grad af retssikkerhed, foreslås det, at virksomhederne – som tilfældet er ift. andre indgreb efter loven – kan få styrelsens afgørelse efterprøvet af Konkurrenceankenævnet. I modsat fald vil parterne alene kunne indbringe sagen for Sø- og Handelsretten.

Efter den gældende lov har tredjemand ikke klageadgang til Konkurrenceankenævnet i fusions-sager. På tilsvarende måde foreslås tredjemand heller ikke tillagt klageadgang til de afgørelser, som Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen træffer i medfør af lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 12

Der er alene tale om en lovteknisk ændring som følge af lovforslagets § 1, nr. 8.

Til nr. 13

Med den foreslåede indsætning af ”afgørelser” i stedet for ”Konkurrencerådets afgørelser” klargøres det, at afgørelser efter loven – hvad enten de er truffet af Konkurrencerådet eller af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen – ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed end Konkurrenceankenævnet og ikke kan indbringes for domstolene, før ankenævnets afgørelse foreligger. Der er alene tale om en lovteknisk ændring.

Til nr. 14

Det følger af artikel 10, stk. 3, i erstatningsdirektivet, at forældelsesfristen for indbringelse af erstatningssøgsmål skal være på mindst 5 år. Den gældende § 25 fastslår imidlertid, at en fordringshavers krav på erstatning som følge af en overtrædelse af loven eller TEUF-traktatens artikel 101 og 102 forældes efter reglerne i forældelsesloven. Efter forældelsesloven gælder der en almindelig forældelsesfrist på 3 år, der suppleres af en absolut frist på 10 år, jf. forældelseslovens § 3.

Til implementering af artikel 10, stk. 3, foreslås det med *stk. 1*, at den gældende regel om civilretlig forældelse ændres, således at fordringshavers krav på erstatning som hovedregel forældes efter 5 år regnet fra det tidspunkt, hvor overtrædelsen af konkurrenceretten ophørte, dvs. eksempelvis fra det tidspunkt, hvor et kartel ophørte med at eksistere. Det foreslås dog præciseret i *stk. 2*, at forældelsesfristen i *stk. 1*, først begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren har eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til overtræderens adfærd, og at denne udgør en overtrædelse af konkurrenceretten, at overtrædelsen af konkurrenceretten har forvoldt fordringshaveren skade, samt kendskab til overtræderens identitet. Selvom det er muligt at identificere, hvornår overtrædelsen blev bragt til ophør, har fordringshaverens subjektive forhold således tillige betydning for, hvornår forældelsesfristen begynder at løbe. Disse forhold kan medføre en udskydelse af tidspunktet for forældelse, og forældelsesfristen løber dermed først fra det tidspunkt, hvor alle forhold er opfyldt. I praksis vil det eksempelvis betyde, at et erstatningskrav først forældes 7 år efter overtrædelsens ophør, hvis fordringshaver først 2 år efter overtrædelsens ophør bliver bekendt med eller først kan forventes at have kendskab til, at overtrædelsen har forvoldt vedkommende skade. Derudover indeholder *stk. 4-8* bestemmelser vedrørende suspension og afbrydelse af forældelsesfristen i *stk. 1*.

Det foreslås med *stk. 3*, at der fastsættes en absolut frist på 10 år regnet fra den skadevoldende handling ophør, dvs. fra det tidspunkt, hvor overtrædelsen af konkurrenceretten ophørte. Dette vurderes at stemme overens med erstatningsdirektivet, hvoraf det fremgår af præambelbetragtning nr.36, at medlemsstaterne kan opretholde eller indføre absolutte, almindeligt gældende forældelsesfrister, såfremt varigheden af sådanne absolutte forældelsesfrister ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve retten til at opnå fuld erstatning. Den foreslåede bestemmelse medfører, at forældelsesfristen uanset fordringshaverens subjektive forhold maksimalt kan løbe i 10 år. Hvis fordringshaver eksempelvis først bliver bekendt med, at overtrædelsen har forvoldt vedkommende skade 8 år efter overtrædelsens ophør, kan der kun rettes et erstatningskrav mod overtræderen i yderligere 2 år, uanset reglerne om suspension af forældelsesfristen efter forslagets *stk. 2*. Formålet med denne bestemmelse er at sikre, at skadevolder ikke kan mødes med et erstatningskrav på ubestemt tid.

Derudover foreslås det i *stk. 4*, at forældelsesfristen afbrydes foreløbigt, hvis Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen indleder en undersøgelse af eller forfølger den overtrædelse af konkurrenceretten, som erstatningssøgsmålet vedrører – dvs. en afgørelse, der er afgørende for en fordrings eksistens eller størrelse. Dette stemmer overens med erstatningsdirektivets artikel 10, stk. 4, hvorefter forældelsesfristen skal afbrydes foreløbigt, hvis en konkurrencemyndighed tager skridt til at undersøge eller forfølge den overtrædelse af konkurrenceretten, som erstatningssøgsmålet vedrører. I de situationer, hvor styrelsen indleder en undersøgelse på eget initiativ, omhandler styrelsens undersøgelse alene den eller de virksomheder, der potentielt har overtrådt konkurrenceretten. Potentielle skadelidte er således ikke en del af styrelsens undersøgelse. Offentligheden får som udgangspunkt først kendskab til resultatet af styrelsens undersøgelser, når styrelsens afgørelser offentliggøres. Potentielle skadelidte vil således normalt kunne påberåbe sig *stk. 2*.

Når forældelsesfristen afbrydes foreløbigt i de tilfælde, hvor styrelsen forfølger sagen, dvs. hvor det er fordringshaver, der selv indbringer en sag for styrelsen, vedrører den foreløbige afbrydelse alene den eller de pågældende fordringshaveres krav på erstatning. Styrelsens sag og dermed afgørelse skal således angå skyldner, og fordringshaver skal have indgivet en klage, der indgår i behandlingen af sagen.

Herudover følger det af stk. 4, 2. pkt. i overensstemmelse med direktivet, at forældelsen tidligst indtræder 1 år efter, at afgørelsen om overtrædelse er blevet endelig, eller efter at sagen på anden måde er afsluttet (det vil sige afsluttet ved mindelig tvistbilæggelse). I relation til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser betragtes disse på baggrund af retspraksis som endelige, hvis afgørelsen ikke indbringes for Konkurrenceankenævnet. Det bemærkes i den forbindelse, at det følger af den gældende § 20, stk. 2, at klage til Konkurrenceankenævnet kan indgives senest fire uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Ankenævnet kan dog se bort fra overskridelsen af klagefristen, når særlige grunde taler derfor. Indbringes sagen for Konkurrenceankenævnet, kan afgørelsen betragtes som endelig, hvis afgørelsen ikke indbringes for domstolene senest 8 uger efter, at ankenævnets afgørelse er meddelt den pågældende, jf. den gældende § 20, stk. 3.

Den foreslåede foreløbige afbrydelse vil have virkning under en efterfølgende indbringelse af sagen for Konkurrenceankenævnet, hvis fordringshavers oprindelige klage til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen indgik i styrelsens behandling af sagen. Det vil gælde, uanset om det er fordringshaver, der indbringer styrelsens afgørelse for Konkurrenceankenævnet eller en anden. Indbringes sagen for domstolene, kan den først betragtes som endelig, når domstolene har afsluttet sagen og der ikke længere er mulighed for yderligere anke.

At forældelsen tidligst indtræder 1 år efter, at afgørelsen om overtrædelse er blevet endelig, indebærer, at indbringelsen skal følges op inden 1 år efter myndighedens afgørelse, medmindre den almindelige frist først udløber på et senere tidspunkt. Normalt vil det forudsætte, at fordringshaver er part i sagen. På det konkurrenceretlige område er partsbegrebet meget snævert. En fordringshaver, der har indgivet en klage til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, vil derfor som altovervejende hovedregel ikke være part i sagen. Parten vil alene være den virksomhed, der er klaget over, og som styrelsens afgørelse retter sig mod. Tilsvarende vil være gældende i en sag for Konkurrenceankenævnet, hvor parterne normalt vil være styrelsen og den eller de virksomheder, som Konkurrenceankenævnets afgørelse retter sig mod. Det vil herefter være en betingelse, at der i sagens behandling indgår en klage, som fordringshaveren har indgivet til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, men ikke, at fordringshaveren selv er part i sagen.

At fordringshaverens klage skal indgå i sagens behandling indebærer, at klagen skal være indgivet til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, forinden klagepunktsmeddelelsen er udsendt til den virksomhed, der er klaget over, jf. konkurrencelovens § 15 a, stk. 2. Det er datoen for afsendelsen af det første klagepunktsmeddelelse efter konkurrencelovens § 15 a, stk. 2, der er afgørende. Efterfølgende klager, herunder tillige klager modtaget før udsendelse af evt. yderligere høringsudkast efter konkurrencelovens § 15 a, stk. 2, vil ikke være omfattet. Det vil af afgørelsen fremgå, hvilke klager sagen behandles på baggrund af. Klagen skal være indgivet inden forældelsesfristens udløb, jf. stk. 1.

Forslagets *stk. 5*, omhandler de situationer, hvor fordringshaver indbringer sagen for Konkurrenceankenævnet eller hvor fordringshaver indtræder som biintervent i ankesagen. Forslaget til *stk. 5*, er en videreførelse af den gældende bestemmelse i § 25, stk. 3. For en nærmere gennemgang af bestemmelsen, henvises der til bemærkningerne hertil, jf. Folketingstidende 2006-07, tillæg A, L 166 som fremsat.

Som det følger af præambelbetragtning nr.49 til erstatningsdirektivet, kan forældelsesfrister for at indbringe et erstatningssøgsmål være af en sådan art, at det hindrer skadelidte og overtræderne i at få tilstrækkelig tid til at nå til enighed om den erstatning, der skal betales. Det kræver ofte en tilbuds-gående analyse at komme frem til omfanget af erstatningskravet. For at give begge parter reel mulighed for at deltage i en mindelig tvistbilæggelse, inden sagen indbringes for domstolene, skal forældelsesfristen derfor afbrydes foreløbigt, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår. Det betyder, at forældelsesfristen på 5 år, som foreslås indført, stoppes midlertidigt, mens parterne forsøger at løse erstatningsspørgsmålet gennem en mindelig tvistbilæggelse. Det foreslås derfor i *stk. 6*, at forældelsesfristen afbrydes foreløbigt i overensstemmelse med direktivets artikel 18, *stk. 1*. Det er i den forbindelse afgørende, at den foreløbige afbrydelse af forældelsesfristen kun gælder for de parter, der er eller har været involveret eller repræsenteret i den mindelige tvistbilæggelse.

For at sikre, at de almindelige regler om afbrydelse af forældelsesfristen også finder anvendelse ved fordringshavers krav på erstatning som følge af overtrædelse af konkurrenceretten, følger det af *stk. 7*, at forældelsesfristen i *stk. 1*, afbrydes efter reglerne i forældelseslovens §§ 15-18 og § 19, *stk. 2-6*. Herudover følger det af bestemmelsens 2. pkt., at en ny forældelsesfrist løber 5 år, jf. *stk. 1*, fra det i forældelseslovens § 19, *stk. 2-7* fastsatte tidspunkt. Der henvises til bemærkningerne til forældelseslovens kapitel 5 for en nærmere gennemgang af bestemmelsen.

Det foreslås med *stk. 8*, at reglerne i forældelseslovens kapitel 7 om virkningerne af forældelse skal finde anvendelse på fordringer som omhandlet i *stk. 1*. Der henvises til bemærkningerne til forældelseslovens kapitel 7 for en nærmere gennemgang af bestemmelsen.

Til nr. 15

Det foreslås, at erhvervs- og vækstministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler til implementering af erstatningsdirektivet. Bemyndigelsesbestemmelsen medfører således, at størstedelen af erstatningsdirektivets indhold implementeres via en bekendtgørelse. Der er tale om en snæver bemyndigelsesbestemmelse, der alene giver ministeren kompetence til at fastsætte regler for søgsmål angående erstatning for overtrædelse af konkurrencereglerne i overensstemmelse med reglerne i erstatningsdirektivet, eller efterfølgende ændringer og tilføjelser til dette direktiv.

Direktivet vedrører de civile erstatningssøgsmål ved domstolene for overtrædelse af konkurrenceretten. Der er navnlig tale om en række procesregler, der hænger tæt sammen med grundlæggende principper i retsplejeloven og de almindelige erstatningsregler. I det omfang direktivets bestemmelser allerede er en del af gældende ret, vil disse i vidt omfang ikke skulle fastsættes ved bekendtgørelsen. Direktivet vedrører ikke de materielle regler om konkurrenceforhold.

Formålet med direktivet er at sikre, at konkurrencereglerne har virkning i praksis, så både private parter, herunder forbrugere og virksomheder, samt offentlige myndigheder kan rejse erstatningskrav ved domstolene for den skade, som de har lidt som følge af en overtrædelse af reglerne. Dette er allerede muligt efter de nugældende regler i flere medlemsstater, herunder Danmark. Der er imidlertid markante forskelle mellem medlemsstaternes regler om erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af EU-konkurrenceretten og de nationale konkurrenceregler. Disse forskelle fører til usikkerhed om, på hvilke betingelser skadelidte kan udøve sin ret til erstatning. Da skadelidte ofte vælger at anlægge erstatningssøgsmål i deres egen medlemsstat, fører forskellene mellem de nationale regler desuden til ulige vilkår, hvad angår erstatningssøgsmål og kan påvirke konkurrencen på de markeder, hvor skadelidte, men også de virksomheder, der har begået en overtrædelse, opererer. Virksomheder, der er etableret og opererer i flere medlemsstater, kan være underlagt forskellige

procedureregler, som i væsentlig grad har indvirkning på, i hvor høj grad de kan drages til ansvar for overtrædelser af konkurrenceretten. Denne ulige håndhævelse af retten til erstatning efter EU-retten kan ikke blot medføre en konkurrencefordel for de virksomheder, der har overtrådt reglerne, men også en hindring for udøvelsen af retten til etablering og levering af varer eller tjenesteydelser i de medlemsstater, hvor retten til erstatning håndhæves mere effektivt.

Direktivet skal derfor sikre, at der skabes mere lige vilkår for virksomheder, der opererer på det indre marked, og at forbrugernes vilkår med hensyn til at udøve de rettigheder, de har i kraft af det indre marked, forbedres. Direktivet vil således medvirke til at forhindre, at der opstår større forskelle mellem medlemsstaternes regler om erstatningssøgsmål i konkurrencesager, end tilfældet er efter nugældende regler.

I overensstemmelse med direktivet er det hensigten, at bekendtgørelsen skal indeholde regler om ret til fuld erstatning, solidarisk hæftelse mellem flere skadevoldere, overvæltning af overpriser og tabsopgørelse, om fremlæggelse af beviser, retsvirkninger af nationale konkurrenceafgørelser og samt regler om mindelig tvistbilæggelse. Det er hensigten, at disse regler skal gennemføres direkte i bekendtgørelsen. Formålet med bekendtgørelsen vil således for det første være at sikre, at skadelidte kan opnå fuld erstatning for det lidte tab, tabt fortjeneste og renter, og at fuld erstatning ikke fører til overkompensation. For det andet at kun de direkte og indirekte aftagere, der rent faktisk har lidt skade som følge af overpris, kan kræve erstatning, at nationale domstole på begæring af en part skal pålægge skadevolder eller andre at fremlægge beviser, og at fremlæggelsen af beviser begrænses til, hvad der er rimeligt i forhold til formålet. Derudover er formålet at sikre, at manglende fremlæggelse af beviser kan føre til pålæggelse af rimelige sanktioner, der har en afskrækkende virkning, at nationale domstole overholder direktivets begrænsninger i forhold til fremlæggelse af visse beviser i en konkurrencemyndigheds sagsakter, samt at virksomheder, der overtræder konkurrencereglerne i fællesskab, som udgangspunkt hæfter solidarisk for skaden.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger for en nærmere gennemgang af de enkelte emner i direktivet, herunder blandt andet i relation til spørgsmålet om gældende ret og indholdet af den kommende bekendtgørelse, dog med forbehold for den endelige udformning.

Til § 2

Med *stk. 1* foreslås det, at loven træder i kraft den 1. juli 2016, bortset fra de dele, der er omfattet af *stk. 3*.

Ifølge lovforslagets § 1, nr. 5, kan Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i forbindelse med, at der træffes afgørelse om, at en fusion er gennemført i strid med § 12 c, *stk. 5*, 1. pkt., udstede påbud om, at de deltagende virksomheder skal anmelde fusionen. Det følger i den forbindelse af *stk. 2*, at der først efter lovens ikrafttræden den 1. juli 2016, jf. *stk. 1*, kan udstedes påbud om anmeldelse for de fusioner, der inden denne dato er blevet gennemført uden en anmeldelse og godkendelse af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. Det bemærkes dog, at gennemførelse af en fusion inden den 1. juli 2016 uden anmeldelse eller godkendelse efter omstændighederne vil kunne straffes med bøde efter den gældende § 23, *stk. 1*, nr. 6-7.

Det foreslås med *stk. 3*, at lovens § 1, nr. 14-15, der omhandler implementering af erstatningsdirektivet først træder i kraft den 27. december 2016. Loven gælder derfor også alene for erstatnings-

søgsmål, der er indbragt for domstolene efter denne dato. Erstatningssøgsmål, der indbringes for domstolene før, vil således blive behandlet efter de nugældende regler.

Bilag 1

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

<i>Gældende formulering</i>	<i>Lovforslaget</i>
	<p style="text-align: center;">§ 1</p> <p>I Konkurrenceloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 869 af 8. juli 2015, foretages følgende ændringer:</p> <p>1. <i>Fodnoten</i> til lovens titel affattes således: »1) Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret, EU-Tidende 2014, nr. L 349, side 1.«</p>
<p>§ 11a... <i>Stk. 1-9...</i></p>	<p>2. I § 11 a, indsættes efter stk. 9 som nyt stykke: »Stk. 10. Statsstøtte, som af Europa-Kommission eller en national domstol er påbudt tilbagebetalt, skal indbetales til statskassen.«</p>
<p>§ 12... <i>Stk. 1-4...</i></p> <p><i>Stk. 5.</i> Selv om de deltagende virksomheders samlede omsætning er mindre end de beløbsgrænser, der er nævnt i stk. 1, finder bestemmelserne i dette kapitel anvendelse på en fusion, som Europa-Kommissionen efter fusionskontrollforordningen henviser til behandling i Danmark.</p>	<p>3. I § 12 indsættes efter stk. 4 som nyt stykke:</p> <p>»Stk. 5. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen er den kompetente danske myndighed, som efter fusionskontrollforordningen kan anmode Europa-Kommissionen om at henvise en fusion til behandling hos styrelsen, lige som styrelsen er den kompetente danske myndighed, som kan henvise en fusion til Kommissionens behandling efter fusionskontrollforordningen.«</p> <p>Stk. 5 bliver herefter stk. 6.</p>
<p>§ 12 c... <i>Stk. 1-4...</i></p> <p><i>Stk. 5.</i> En fusion, der er omfattet af denne lov, må ikke gennemføres, hverken før den er blevet anmeldt, eller før Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har godkendt den i henhold til stk. 1.</p>	<p>4. I § 12 c, <i>stk. 5, 1. pkt.</i>, indsættes efter »stk. 1«: »jf. stk. 7«.</p>

<p>§ 12 c... <i>Stk. 1-6...</i> <i>Stk. 7.</i> Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan uanset stk. 1 efter en forenklet sagsbehandling godkende en fusion, hvis styrelsen finder, at fusionen på baggrund af de foreliggende oplysninger ikke giver anledning til indsigelser fra styrelsens side.</p>	<p>5. I § 12 c indsættes efter stk. 6 som nyt stykke:</p> <p>»Stk. 7. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan træffe afgørelse om, at en fusion, der er omfattet af denne lov, er gennemført eller er ved at blive gennemført i strid med stk. 5, 1. pkt. Styrelsen kan i forbindelse hermed udstede påbud om, at de deltagende virksomheder skal anmelde fusionen, jf. § 12 b stk. 1, og midlertidigt standse enhver yderligere gennemførelse af fusionen.«</p> <p>Stk. 7 bliver herefter stk. 8.</p>
<p>§ 13... <i>Stk. 2. 1)...</i> 2) Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser truffet i medfør af loven.</p>	<p>6. § 13, stk. 2, nr. 2 affattes således:</p> <p>»2) Konkurrencerådets afgørelser truffet i medfør af loven.«</p>
<p>§ 13... <i>Stk. 2. 1)-2)...</i> 3) Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser truffet på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens¹⁾ vegne eller et resumé heraf, medmindre afgørelsen hverken skønnes at have betydning for forståelsen af konkurrenceloven eller at være af interesse for offentligheden i øvrigt.</p>	<p>7. § 13, stk. 2, nr. 3 affattes således:</p> <p>»3) Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser eller et resumé heraf truffet i medfør af loven, medmindre afgørelsen hverken skønnes at have betydning for forståelsen af konkurrenceloven eller at være af interesse for offentligheden i øvrigt.«</p>
<p>§ 15... <i>Stk. 3.</i> Konkurrencerådet har det overordnede ansvar for styrelsens administration af loven og regler udstedt i medfør heraf.</p>	<p>8. § 15, stk. 3, 1. pkt., affattes således:</p> <p>»Stk. 3. Konkurrencerådet, der er uafhængigt af erhvervs- og vækstministeren, har det overordnede ansvar for styrelsens administration af loven og regler udstedt i medfør heraf.«</p>
<p>§ 15... <i>Stk. 3...</i>Endelig godkender rådet konkurrenceanalyser iværksat på styrelsens eget initiativ.</p>	<p>9. I § 15, stk. 3, 3. pkt., indsættes efter »initiativ«: »eller på erhvervs- og vækstministerens anmodning, når ministeren har overladt det til Konkurrencerådet at godkende konkurrenceanalysen.«</p>
<p>§ 18... <i>Stk. 1-8...</i> <i>Stk. 9.</i> Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan foretage kontrolundersøgelser for at yde bistand til Europa-Kommissionen og andre kon-</p>	<p>10. § 18, stk. 9, affattes således:</p> <p>»Stk. 9. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan foretage kontrolundersøgelser for at yde bistand til Europa-Kommissionen og andre</p>

<p>konkurrencemyndigheder i Den Europæiske Union i forbindelse med disse myndigheders anvendelse af EUF-traktatens artikel 101 og 102. Reglerne i stk. 1-8 finder tilsvarende anvendelse.</p>	<p>konkurrencemyndigheder i Den Europæiske Union eller i EØS-området, i forbindelse med disse myndigheders anvendelse af EUF-traktatens artikel 101 og 102 eller EØS-aftalens artikel 53 og 54. Reglerne i stk. 1-8 finder tilsvarende anvendelse.«</p>
<p>§ 19. Afgørelser truffet efter § 2, stk. 1, § 3, 1. pkt., § 5, stk. 1, § 6, stk. 1 og stk. 4, 1. pkt., § 7, stk. 1-3, § 8, stk. 2, 1. pkt., stk. 3, 2. pkt., og stk. 4 og 6, § 9, stk. 1, 1. pkt., § 10, stk. 2, § 10 a, stk. 1 og 6, § 11, stk. 1 og 2, stk. 4, 1. pkt., og stk. 5, § 11 a, stk. 1 og stk. 6, 1. pkt., § 11 b, stk. 2, § 12 a, stk. 5, § 12 b, stk. 1, § 12 c, stk. 1-3, 6 og 7, § 12 d, stk. 5, § 12 e, stk. 1 og 3, § 12 f, § 12 g, § 12 h, stk. 4, § 13, stk. 4, § 16, § 16 a, stk. 2 og 3, og § 24, stk. 2, jf. stk. 1, kan påklages til Konkurrenceankenævnet.</p>	<p>11. I § 19, <i>stk. 1</i>, ændres »§ 12 c, stk. 1-3, 6 og 7,« til: »§ 12 c, stk. 1-3 og 6-8,«</p>
<p>§ 19... <i>Stk. 3.</i> Beslutninger efter § 15, stk. 1, 3. og 4. pkt., kan ikke påklages til Konkurrenceankenævnet.</p>	<p>12. I § 19, <i>stk. 3</i>, ændres »§ 15, stk. 1, 3. og 4. pkt.« til: »§ 15, stk. 1, 4. og 5. pkt.«.</p>
<p>§ 20. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser efter denne lov kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed end Konkurrenceankenævnet og kan ikke indbringes for domstolene, før ankenævnets afgørelse foreligger.</p>	<p>13. I § 20, <i>stk. 1</i>, ændres »Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens afgørelser« til: »Afgørelser«.</p>
<p>§ 25. En fordringshavers krav på erstatning som følge af en overtrædelse af bestemmelserne i denne lov eller EUF-traktatens artikel 101 og 102 forældes efter reglerne i forældelsesloven. <i>Stk. 2.</i> Forældelseslovens § 21, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse på fordringer som omhandlet i stk. 1, hvis fordringshaver har indgivet klage til Konkurrencerådet i en sag om overtrædelse af bestemmelser som anført i stk. 1 og klagen indgår i rådets behandling af sagen. <i>Stk. 3.</i> Indbringes sagen for Konkurrenceankenævnet, finder forældelseslovens § 21, stk. 2, tilsvarende anvendelse på fordringer som omhandlet i stk. 1, hvis fordringshaver</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) har indbragt sagen for Konkurrenceankenævnet eller 2) er indtrådt som biintervenient i ankesagen. 	<p>14. § 25 affattes således: »§ 25. En fordringshavers krav på erstatning som følge af en overtrædelse af bestemmelserne i denne lov eller EUF-traktatens artikel 101 og 102 forældes efter 5 år, dog stk. 2 og 4-8. <i>Stk. 2.</i> Forældelsesfristen i stk. 1, løber fra det tidspunkt, hvor overtrædelsen ophører og fordringshaver har eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) adfærden og at den udgør en overtrædelse af konkurrenceretten 5) at overtrædelsen af konkurrenceretten har forvoldt fordringshaver skade, og 6) identiteten af overtræderen. <p><i>Stk. 3.</i> Uanset stk. 2, indtræder forældelse senest 10 år efter den skadevoldende handling ophør, jf. reglerne i forældelsesloven. <i>Stk. 4.</i> Forældelsesfristen i stk. 1 afbrydes foreløbigt, hvis Konkurrence- og Forbrugersty-</p>

	<p>relsen indleder en undersøgelse af eller forfølger den overtrædelse af konkurrenceretten, som erstatningssøgsmålet vedrører. Forældelsen indtræder tidligst 1 år efter, at afgørelsen om overtrædelse er blevet endelig, eller efter at sagen på anden måde er afsluttet.</p> <p><i>Stk. 5.</i> Indbringes sagen for Konkurrenceankenævnet, finder stk. 4, tilsvarende anvendelse på fordringer som omhandlet i stk. 1, hvis fordringshaver</p> <p>3) har indbragt sagen for Konkurrenceankenævnet eller</p> <p>4) er indtrådt som biintervenient i ankesagen.</p> <p><i>Stk. 6.</i> Forældelsesfristen i stk. 1 afbrydes foreløbigt, mens en eventuel mindelig tvistbilæggelse pågår. Den foreløbige afbrydelse efter 1. pkt. gælder kun for de parter, der er eller har været involveret eller repræsenteret i den mindelige tvistbilæggelse.</p> <p><i>Stk. 7.</i> Forældelsesfristen afbrydes efter bestemmelserne i forældelseslovens §§ 15-18 og § 19, stk. 2-7. Når forældelsen afbrydes, løber en ny forældelsesfrist på 5 år, som regnes fra det i forældelseslovens § 19, stk. 2-6 fastsatte tidspunkt.</p> <p><i>Stk. 8.</i> Forældelseslovens kapitel 7 om virkningerne af forældelse finder anvendelse på fordringer som omhandlet i stk. 1.«</p>
	<p>15. Efter § 26 indsættes før kap 10 som nyt kapitel 9c:</p> <p>»<i>Erstatningssøgsmål</i></p> <p>§ 26 a. Erhvervs- og vækstministeren kan fastsætte nærmere regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret.«</p>
	<p>§ 2</p> <p><i>Stk. 1.</i> Loven træder i kraft den 1. juli 2016, jf. dog stk. 3.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Lovens § 1, nr. 5, finder ikke anvendelse på fusioner, der før lovens ikrafttræden efter stk. 1, er gennemført uden at være blevet anmeldt og godkendt af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. For disse fusioner finder de</p>

	<p>hidtil gældende regler anvendelse.</p> <p><i>Stk. 3.</i> Lovens § 1, nr. 14-15, træder i kraft den 27. december 2016 og finder først anvendelse på erstatningssøgsmål, der indbringes for en domstol efter dette ikrafttrædelsestidspunkt.</p> <p><i>Stk. 3. § 1, nr. 14-15,</i> træder i kraft den 27. december 2016 og finder først anvendelse på erstatningssøgsmål, der indbringes for en domstol efter dette ikrafttrædelsestidspunkt.</p>
--	--